Զ. ՏԱՐԻ 1562 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 10 ԱՐԵԳ 4381 — Հ. Տ. 18 ՄԱՐՏ 1889 — Ն. Տ. 30 ՄԱՐՏ 1889 — ՀԻՃՐ. 27 ՐԵՃԷՊ 1306 ՇԱԲԱԹ

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿԱԳԻՐ ՈՐ ԵՒ ԻՆՉ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատուրնկեան-խան

درعلیه‌ده غلطه‌ده نورادونکیان خانده آره‌ولك
غزته‌سی اداره‌سنه

Direction du Journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան դահեկան Շարժագի	160
» » Վեցամսեայ »	80
» » Եռամսեայ »	40
Գաւառաց » Տարեկան »	200
» » Վեցամսեայ »	100
Օտար երկիրներէ տարեկան Ֆրանք	56
» » վեցամսեայ »	28

Դուրս զրկուած յրագրաց համար ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է
Խմբագրութեան զրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր։

ՏԵՍ ԱՆԴԱՄԵՐԸ ՏԱՐԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԱԹ
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ. ՊՈԼԻՍ, 17 ՄԱՐՏ, 1889

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊՈՒԼԱՆԺԷ ԵՒ ԱՆԹՈՒԷՆ

Ցուռնուար 27ի ընտրական մեծ յաղթանակէն ի վեր, Պուլանժէութիւնը ձախողանաց շարք մը կրեր ունեցաւ։ Նախ և առաջ, գաւառական ընտրութեան դրութիւնը քուէարկեցաւ, որուն անմիջական շարժառիթն եղաւ Պուլանժէ զօրավարին Փարիզէ ընտրութիւնն, և այս նոր դրութիւն արդէն կը խանգարէ զօրավարին խորհուրդներն։ Ցեռոյ տեղի ունեցաւ Ֆլոքէի դահլիճին անկումն, որուն յիմարաբար գործակցեցան Պուլանժէականք, չնախատեսելով թէ նոր Վարչութիւն մը, մի կողմ թողլով Ֆլոքէի դահլիճին առաջարկած եկամտի վրայ տուրքն և ուրիշ յեղաշրջական ծրագրերը, նոր այժ մը պիտի տար Հանրապետութեան, և ահաբեկեալ ժողովուրդն աւելի կամ նուազ պիտի հաշտեցներ Հանրապետութեան հետ։ Ցեռոյ աքսորէն կանչուեցաւ Օմալի դուքսն, որ աքսորուած էր երբ Զօր. Պուլանժէ պատերազմական նախարար էր, և այս վերանձն տնօրինութեամբ հանրապետական Վարչութիւնն ո՛չ միայն խաղաղեցուց չափաւոր Աբքայականներն, այլ և Զօր. Պուլանժէի երկրպագուի և խաբուսիկ ընթացից մէկ կենդանի վկայն ի Ֆրանսա մտցուց. զի Պուլանժէ ժամանակաւ Օմալի դքսին քծնելու և յեռոյ անոր դէմ գառնալու և իւր գրած նամակներն ուրանալու աններելի թերեւամտութիւնը գործած էր։ Բայ ասոր, Օմալի դուքսը, ցորչափ միապետական կուսակցութեան մէջ դանուելու և խորհրդներ տալու առեթ ունենայ, պիտի արդիլէ Միապետականները Պուլանժէի հետ դաշնակցելէ։ Պուլանժէութեան դէմ ուրիշ հարուած մ'եղաւ Հայրենասիրաց Դաշնակցութեան լուծումն, և պարագլխներուն դատաստանի ենթարկումը։ Պուլանժէ հարկադրեցաւ լուռ կենալ երբ Երեսփոխանաց ժողովը կը վճռաբաներ իւր արքանեկաց դէմ բացուած դատին վրայ, զոր ինք չէր համարձակեր պաշտպանել կամ մերժել։

Ա.Յ թերեւս Պուլանժէի դէմ մեծագոյն հարուածն եղաւ Մէֆի նախորդ երեսփոխան Պ. Անթուէնի վերադարձն ի Ֆրանսա։

Պ. Անթուէն նոյն երեսփոխանն է որ 1870-71ի պատերազմին ժամանակ ներկայացուցիչն էր Մէֆի, և երբ Ալզաս-Լոռէն Գերմանիոյ թողուցաւ, նոյն գաւառաց իւր պաշտօնակիցներուն հետ Պորտոյի Ազգային ժողովոյն մէջ հանդիսաւոր բողոքեց իրենց հայրենի երկրին Ֆրանսայէ բաժանման դէմ, և այս բողոքին այժ տալու կոչում ըրաւ իւր երկրացւոց։ Ասոնք ալ 1871էն ի վեր Պ. Անթուէն ամեն ընտրութեանց առթիւ ընտրեցին երեսփոխան ի Ռայխսթակ, այնպէս որ 18 տարիէ հետէ Ալզաս-Լոռէն ընտրելով միշտ «բողոքարկու» երեսփոխանները՝ կը բողոքէ Ֆրանքֆորթի Դաշնադրոյն դէմ, Ֆրանսայի երկուց գաւառաց Գերմանիոյ թողման դէմ։ Այս բողոքին մարմնացումն է Պ. Անթուէն, և Ֆրանսացիք իրենց համակրանքն արտայայտելով առ Պ. Անթուէն, համբերաշխութեան ցոյց մը կ'ընեն առ Ալզաս-Լոռենցի եղբարս։

Ալզաս-Լոռենցւոց մէջ վառ կը մնայ Գերմանիայէն վրէժ լուծելու և իրենց երկիրը վերստին Ֆրանսայի հետ միացուած տեսնելու փափաքն։ Երբ այս փափաքին մարմնացումն էր՝ Պուլանժէ կուգայ մը պէս կը պաշտուէր Ալզաս-Լոռէն։ Բայց յորմէ հետէ՝ զինուորական բարենորոգչի մը դերը թողլով՝ քաղաքական բարենորոգչի մը դերն ստանձնեց, Պուլանժէ ո՛չ եւս զինուորական խնդիրներու կը նայի, այլ ժողովրդականութեան հետամուտ է՝ քաղաքական դեր մը կատարելու համար, Հանրապետութիւնը տապալելու և պուլանժէական կառավարութիւն մը հաստատելու համար։ Իւր քաղաքական դերն յաջողցնելու համար, Պուլանժէ հարկադրուած է պատերազմասէր դիտումները մերժել, և ամէն կողմ խաղաղութիւն խոստանալ։ Ալզաս-Լոռենցիք կայսրութեան մեղքերը կը քաւեն, և հետեւապէս չեն կրնար համակրել նոր-կեսարեան թեկնածութեան Պուլանժէի։ Իրենց կողմէ հակապուլանժէական դիւցազնութիւն արտայայտելով, Պ. Անթուէն հզօրագոյն մրցակից մը կը հանդիսանայ Պուլանժէի դէմ։

Պուլանժէի հակառակորդք մեծապէս օգուտ կը քաղեն Պ. Անթուէնի անձնական մեծ կշիռէն զոր ունի յաչս Ֆրանսացւոց։ Իսկ Պուլանժէականք չեն համարձակիր յայտնապէս հարուածել զՊ. Անթուէն, այր ժողովրդականութիւնէն կը վախնան, և կը զգուշանան Ալզասցի հաղարաւոր դաղթականաց զդացումները վիրաւորելէ։

Առաջիկայ ընդհանուր ընտրութեանց մէջ, Պ. Անթուէն ինքզինք ընտրելի պիտի ներկայացնէ Ֆրանսայի Երեսփոխանաց ժողովոյ անդամակցութեան, ըստ որում պարզ խնդրագիր մը մատուցանելով վերստացած է ֆրանսական քաղաքացիութեան ամէն իրաւունքներն։ Հիմակուընէ ամէն ընտրական չշնանակներ իրարմէ կը խլեն զՊ. Անթուէն, որ եթէ կամի՝ կրնայ նոյնչափ դաւառակներէ ընտրուիլ որչափ նոյն ինք Զօր. Պուլանժէ։ Կը հաստատուի ուրեմն թէ պուլանժէական բանակետը մեծ մտահոգութեան մէջ է։ Հապա ի՞նչ պիտի լինի եթէ Պ. Անթուէն ինքզինք ընտրելի առաջարկէ նոյն դաւառակներու մէջ ուր ներկայանայ Պուլանժէ, և այսպէս դէմ առ դէմ ճակատի կեսարեան թեկնածուին դէմ։

Այս ամենուն վրայ պէտք է աւելցնել Արուեստահանդէսն ևս, որ քիչ չի վնասեր Պուլանժէականներուն, որք այլևս չեն համարձակիր Երեսփոխանութեան լուծումը պահանջել, երբ այսչափ մեծ է ազգային այն մեծ ոճն։ Ինչպէս 1877ին Արուեստահանդէսն հանդարտ անցուցնելու փափաքով Մարեշալ Մաք-Մահոն հարկադրեցաւ տեղի տալ և Հանրապետութիւնն յաղթանակեց, առաջիկայ Արուեստահանդէսն ևս կրնայ փրկել զՀանրապետութիւն։ Պուլանժէականք հարկադրեցան ցրուել իրենց բանակին անկանոն զօրքը կազմող ստահակները, վախնալով որ օտարազգիք չխորշին չհեռանան Փարիզէ Արուեստահանդէսի առթիւ, բան մը որ մեծապէս պիտի դրդռէր զայրացներ Փարիզցիները Պուլանժէութեան դէմ։ Պուլանժէականք համակերպեցան ընտրութեանց յետաձգման մինչև հոկտեմբեր։ Արուեստահանդէսը բացուելուն պէս, քաղաքական խնդիրք պիտի մոռցուին պահ մը, և եթէ Հանրապետութեան տուած այս մեծ հանդէսն յաջողութեամբ պսակուի, հետեւանքը մեծապէս զգալի պիտի լինի առաջիկայ ընտրութեանց վրայ։ Դուցէ ժամանակ մը եւոքը Պուլանժէութիւնը նորէն փայլի։ բայց, ինչպէս կը հասկցուի այս ամէն իրողութիւններէ, Պուլանժէութիւնն այս միջոցիս ձախողութեամբք չզբաղատեալ կ'երևի։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱԼԲԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Պուլկար կառավարութեան մեծ խնդիրն է այժմ եւրոպացոյցին մէջ երեւցած 15 միլիոն ֆր.ի բայը գոցել առանց զոյշելու իշխանապետութեան զինուորական այժերն։ Ի Պերլին պուլկարական փոխառութեան մը ի հրապարակ հանումն արդիլուած լինելով, Սոֆիայի կառավարութիւնը չորս միլիոն ֆր. փոխ առաւ Դիմանական Դրամատունէն՝ մասնաւոր պայմանագրութեամբ մը, խոստանալով որ այս 6% փոխառութեան թուղթերն ի հրապարակ չպիտի հանուին։ Բայց Պ. Սթամպուլով ելևմտից խոհեմ մտաւորարար մ'է, և պիտի չնայց գանգան խնայութեամբք երկու ծայրերը մէկ բերել։

* * *

Իւր հրաժարումէն ի վեր Միլան թագաւոր ամէն տեսակցութեանց մէջ կրկնեց, իբրեւ հիմնական պատճառ իւր հրաժարման, թէ ինք չի հաւատար սահմանադրական վարչութեան յաջողման ի Սերբիա։ Սերբ ժողովուրդը տակաւին պատրաստ չէ սահմանադրական ազատութեան, և Միլան բրնաւորութեամբ անձնական իշխանութեան հակամէտ է։ Բայց Արմատականքը զօրացած են Սերբիոյ մէջ, և վերջին ընտրութեանց մէջ վճռական յաղթանակ մը տարին։ Միլան փորձեց Արմատականաց հետ համաձայնութեամբ գործել, բայց չյաջողեցաւ։ Հասկցաւ որ եթէ յօժար կամք չէր բաժարէր, Արմատականք օր մը բռնի պիտի տապալէին զինք։ Միտքը դնելով հրաժարիլ, նոր Սահմանադրութիւն մը տուաւ երկրին՝ Արմատականաց գրեթէ բոլոր պահանջումները գոհացնելով։ Ինք՝ Միլան՝ չպիտի կրնար գործադրել այս նոր Սահմանադրութիւն, որոյ յաջողութեան չի հաւատար բնաւ։ Բայց կը յուսայ որ իւր որդին՝ իրմէ տարբեր գաղափարաց մէջ մեծնալով՝ օր մը կարող պիտի լինի սահմանադրաբար կառավարել զՍերբիա։ Միլան որ դեռ երիտասարդ է, որոշած չէ թէ ի՞նչպէս պիտի անցունէ իւր կեանքը։ բայց առայժմ դէս ու դէն պիտի պտտի, և ժամանակ մը եւոքն ի Սերբիա պիտի հաստատէ իւր բնակութիւն։

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Աւստրիոյ ելմտական նախարարն յայտարարած լինելով թէ Յունաստան առարկութիւն չէ բրած պարգեւաւոր փոխառութեանց վերաբերեալ օրէնքին դէմ, հելլէն կառավարութիւնն, որ բերանացի բողոքած էր, յատուկ ծանուցագրով մ'ալ յայտարարեց թէ Աւստրիոյ ելմտական նախարարին մատուցած օրէնքն հակառակ կը նկատէ միջազգային օրինաց և յարաբերութեանց, քանի որ հելլենական պարգեւաւոր փոխառութեան պայմանագիրը Վիեննայի Ուենոն Պանքին հետ կնքուած էր յիշեալ օրէնքին մատուցումէն յառաջ։

Վիեննայի Ուենոն Պանքը մարտ 23ին յայտարարեց թէ Յունաստանի պարգեւաւոր փոխառութեան սուորագրութիւնը համար առ հասարակութիւնն ուղղած հրաւէրն յետս կը կոչէ։ Ուրեմն, Աւստրիոյ կառավարութեան որոշած տնօրինութիւնն առաջին վնասուողն է Յունաստան։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՔԱՋՈՒԹԻՒՆ

Պ. Սփէնսըր Անգլիացին օդապարիկով մինչև ամպերը կը բարձրանայ, և ինքզինք վար կը ձգէ, բայց իւր անկում կը պաշտպանուի «անկարգել» անուն հովանոցով, որոյ շնորհիւ շատ բնական կերպիւ մը կ'իջնէ երկրի վրայ։ Հնդկաստան գնաց իւր փորձերն ընելու, և ապշութիւն պատճառեց զինք դիտող հազարաւոր Հնդիկներուն։ Ամենէն զարմանալի փորձն ըրաւ մարտ ամսոյ երրորդ շաբթուն մէջ ի Կալկաթա։ Ծանուցուած էր թէ այն ինչ օրն այն ինչ ժամուն Պ. Սփէնսըր պիտի ամբառնար, և հարիւր հազարաւոր Հնդիկներու բազմութիւն մը խռնեցաւ մեծ «Մէյտան»ին մէջ։ Պ. Սփէնսըր նստաւ օդապարիկին մէջ, յորմէ սովորական նաւակը վերցուած է՝ հովանոցին տեղ բանալու համար։ և չուանները արձակելու հրաման տրուաւ։ Բայց օդապարիկը չբարձրացաւ։ Պ. Սփէնսըր չվարանեցաւ խրախս որոշում մը տալ։ Ներկայք զարհուրեցան երբ Պ. Սփէնսըր հրամայեց գուրս թողուլ հովանոցն, և յանկարծ օդապարիկին հետ սլացաւ օդին մէջ, և տասն վայրկենէն անհետ եղաւ։ Բայց օդապարիկն, այս պայմանաց մէջ, ի մահ կը տանէր զՊ. Սփէնսըր, որ փոր ի՛նելու գործիք կամ օդապարիկին օդով լեցնելու միջոց չունէր, և ինքն ալ թեթեւապէս հագուած, ուտելիք չէր տաներ հետը։ Ժամեր կ'անցնէին, օր մ'անցաւ և ուրիշ օր մ'ալ, և Պ. Սփէնսըր չէր երեւնար։ Վերջապէս, հեռագրաւ լուր եկաւ Կալկաթէ Պ. Սփէնսըր, 13,000 ոտք բարձրանալէ յետոյ, կղզւոյ մը վրայ ինքն է, և ինքզինք երկրին մօտ գտնելով, վար ցատքած է անվնաս, և հոն կրցածին չափ պտտպտրուած։ Օդին մէջ բարձրացած էր միայն հասարակութեան ակնկալութիւնն ի դերեւ չհանելու համար. և եթէ պատահմամբ կղզւոյ մը վրայ չինէր օդապարիկ, հարաւային ովկիանոսի մէջ անշուշտ կը կորնչէր։ Հնդկաստանի հականգլիական հնդիկ թերթեր անդամ այս դէպքը մատնանիշ կ'ընեն Հնդիկներուն, իբրեւ անգլիացի ցեղին բնածին քաջութեան ազնիւ օրինակ մը, և կը հաստատեն թէ Հնդկաստանի տիրող ցեղին անհատք՝ ի պահանջել հարկին՝ դիւցազնութեան ամենամեծ և ամենայանդուգն գործերով կրնան փայլիլ։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԵՐ ՊՈՒԼԱՆԺԷԻ

Ֆէկլրօ կը ծանուցանէ թէ անգլիական դեսպան Լորա Լիթթրն իրօք Զօր. Պուլանժէի հետ ճաշած է Պրքթէյլի Մարքիզին ընակարանին մէջ, բայց ո՛չ ֆրանսական, ո՛չ անգլիական կառավարութիւնք այս մասին գիտողութիւն չեն ըրած, ըստ որում Լոնտոնի ֆրանսական դեսպանն ալ առանց ո՛և է նկատման կ'ընդունի և կը հիւրընկալէ Անգլիոյ ընդդիմադիր կուսակցութեան երեւելի անձնաւորութիւններ։ Բայց Զօր. Կարիֆէ դիտողութիւններ ըրաւ Կալլէսի Իշխանին, որ Զօր. Պուլանժէի հետ ճաշել և խօսակցիլ կ'ուզէր, և Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարութիւնն եւս դիտողութիւններ ըրած լինելով, Անգլիոյ դահաժառանգին հետ կեցաւ։

ԿՈՄՍ ՀԷՐՊԷՐԹ ՊԻԶՄԱՐԲ

Կոմս Հէրպէրթ Պիզմարք մարտ 25ին երկար խորհրդակցութիւն մ'ունեցաւ դերման դեսպան Հաձֆիլտ կոմսին հետ, և յետոյ Էփսոմ վերադարձաւ լորա Ռոզպէրիի բնակարանն, որոյ հիւրն է։ Հետեւեալ օրը կոմս Հէրպէրթ Փարիզ գնաց, անտի Դերմանիա վերադառնալու համար։ Թէ ի՞նչ պաշտօնով Լոնտոն գնաց՝ որոշ յայտնի չէ դեռ։

ԻՆԳԵՆԱԿՈՋ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱՑ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզ, 26 մարտ — Հայրենասիրաց Դաշնակցութեան անդամի մը քովէն կառավարութիւնը դատ չընդունիր բերական մը, որով Դաշնակցութեան վարիչ խորհուրդը կը պատուիրէ լրագրութեան մէջ և Երեսփ. ժողովոյ մէջ յուզում յարուցանել ի նպաստ Պուլանժէ զօրավարին։ Եթէ խաղաղ ցոյցեր չբաւէն, աւելի բարձր խօսիլ պէտք է։ Ի հարկին պէտք է էլեղէի պալատն վրայ քալել և հարկադրել գնախագահ Քաուեօ՝ հնազանդիլ ազգին կամոյ կամ հրաժարիլ, ինչպէս երբեմն եղաւ Մարեշալ Մաք-Մահոնի նկատմամբ։ Նոյն չընդարեական կը պատուիրէ նաև Դաշնակցութեան բոլոր անդամներն ոտք հանելու վարձ մ'ընել։

—Ծերակոյտի անդամ Պ. Նաքէ և երեսփոխանք Պ. Պ. Լակէռ, Թիւրքէ, և Լէզան, անդամք Հայրենասիրաց Դաշնակցութեան, պիտի դատուին ապրիլ 2ին Փարիզի պատժական դատարանին առջեւ։

ՎԻԼՀԵԼՄ ԿԱՑՍՐ

Վիլհելմ Կայսր մարտ 25ին ներկայ էր 40 հոգւոյ «խորհրդարանական հացկերոյթին», զոր Պիզմարք իշխան ամէն խորհրդարանական նստաշրջանի միջոցին կուտայ։ Կայսրն, որ Իշխան-Նախարարաբերին դիմացը նստած էր, ճաշէն ետքն ըսաւ նմա։ «Հիմա, Պիզմա՛րք, քաշէ՛ երկար ծխախոտդ, չէ՞նէ կ'ելնեմ կ'երթամ»։ Այս զուարճալի պատուէրին վրայ, ամէն ոք ծխել սկսաւ, և Կայսրը խօսակցեցաւ այլ և այլ կուսակցութեանց պատկանող երեսփոխանաց հետ։ Բայց յառաջդիմական կամ արմատական կուսակցութիւնէն ո՛չ ոք հրաւիրուած էր։ Լրագրերք կ'ըսեն թէ առաջին անգամն է որ Գերմանիոյ Կայսր մը ներկայ կը գտնուի խորհրդարանական հացկերոյթի մը։

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Փէշթիէ Բոլէֆոլկէն կը յայտարարէ թէ Աւստրիոյ կառավարութիւնը չընդունիր որ Պուլկարիոյ կառավարութիւնն իրաւունք ունենայ դիւանագիտական ներկայացուցիչներ ղրկելու օտար երկիրներ։ բայց Պուլկարիա ազատ է անհատական հանդուցմանէ մարդիկ ղրկել եւրոպական մայրաքաղաքները։

Պ. ՊԻԷՖԷ

Ֆրանսայի Երեսփ. ժողովը մարտ 25ին զբաղեցաւ 1876ի եկմտացոյցին վերաբերեալ հաշուոց վերջնական կարգադրութեամբ։ Այս վերջնական հաշուոց կարգադրութիւնք տարիներ կը տեւեն երբեմն, և կը պատահի որ ժամանակ անցնելով զեղծումներ երեւան ելած լինին որք մատնանիշ կը լինին։ Այսպէս, 1876ին, հակահանրապետական նախարար Պ. Պիէֆէ միապետական ցոյց մ'ըրած էր, սպանեցի թեկնածու Ցոն Քարլոսի Ֆրանսայէն անցնելուն առթիւ նորա արամադրութեան ներքև դնելով կառափոյտ մը, որուն համար 6,800 ֆր. ծախք եղած էր։ Արդ, այս ծախք խորհրդարանին հաւանութեամբ չէր եղած, և այս անդամ ժողովն որոշեց զՊ. Պիէֆէ դատի ենթարկելով հաշիւ պահանջել իւր օրինաւորութեան համար։

Միապետականք հաւանեցան այս առաջարկութեան, յուսալով որ՝ երբ իրենք յիշխանութիւն անցնին՝ նոյն եղանակաւ հաշիւ պիտի կրնան պահանջել հանրապետական նախարարներէ։

—) 27)(—

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՏԻՒՄԱ

ՖԷՐՆԱՆՏ

Կասկածած էր արդարեւ թէ իր ընդունած անստորագիր նամակին հեղինակն անոնցմէ մին լինելու էր, կամ թերեւս երկուքը մէկտեղ։ սակայն անոնց վարմունքին մէջ ո՛չ մէկ բան ամենափոքր տարբերութիւն մը տուած էր իրեն այս մասին։ Ի՞նչ որ ալ ըլլար, եթէ նամակը Լէօն տը Վօն գրած էր, իր նպատակին չէր հասած։ Ֆէրնանտ ազատ մնացած էր յաչս ամենեցուն։ իր սիրտը շատ իսկ սէր կը պահէր, իր հոգին կարի վանդեալ էր, այնպէս որ չէր ուզեր լուրջ կարեւորութիւն մը ընծայել այն կնահաղց խօսքերուն որոյմով իր ականջները կը խլցնէին։ յաճախ կը թողուր որ անցնին անոնք, իբր թէ և ո՛չ իսկ լսած ըլլար։ յաճախ հեգնութեամբ կը պատասխանէր անոնց։ իր բնաւորութիւնն, երբեմն քաղցր և սիրալիր, խայթիչ և կծու կը դառնար այն մարդատեցիկ թշնամութիւնը զոր զգացած էր մարդկութեան դէմ, յորմէ հետէ մարդկութիւնը կը շարշարէր զինքն, օր աւուր աւելի կը սաստկանար։ իր յուսախաբ աչքերն ամէն բանի ամօթալի կողմը միայն կը տեսնէին, բարի դիտաւորութիւններն իսկ կը խեղաթիւրէր, ճշմարտութիւնն անիրաւութեան կը տանէր զինքն, որովհետեւ սակաւ երջանկութիւն մը չէր կրնար հաւասարակշռութիւն դոյացնել երկրիս վրայ անհրաժեշտ եղողներոդամութեան մը հետ։

—Բայց, սիրելի հրեշտակս, կ'ըսէր նըմա առաւօտ մը տիկին տ'Օլնէյ, ի՞նչ պատահեցաւ քեզ որ այսպէս փոխած է բնութիւնդ։ Ցիրաւի անտանելի կը դառնաս և այլ եւս չեն ճանչնար զքեզ։

—Ի՜հ, տիկին, պատասխանեց Ֆէրնանտ, ո՞վ երբէք ճանչցած է զիս։

—Թշնամիներ կը հանես դէմդ, կ'դուշացնեմ զքեզ, սիրուն աղջիկս։

—Ագռկից ի՞նչ կ'ըլլայ։ ես կ'ուզեմ վերջապէս ճշմարտութիւնն իմանալ...

—Տխո՜ւր առաւելութիւն։ եթէ այսպէս շարունակես, պիտի լքանեն զքեզ։

—Ո՜հ, ո՛չ բոլորովին։ կ'ըսէիք թէ թշնամիներ կը հանեմ դէմս։ ադոնք պիտի մնան ինձ, յուսամ։

—Շատ դառնացած միտք մը ունիս, Ֆէրնա՜նտ։ Բայց զգուշացիր, ո՛չ ոք զերծ է յանդիմանութենէ։ Ցիշէ՛ որ աշխարհի մէջ կ'ապրինք։

—Զեզ նման։ կամ աշխարհէ հեռի, ինձ նման։

—Թէև քիչ մը ճարտարութեամբ շարժելով, դուք ալ պիտի ընդունուիք մեր աշխարհին մէջ։

—Եւ նոյն իսկ, քիչ մը ճարտարութեան չատ մը կեղծաւորութիւն խառնելով, կը յաջողի մեծարուիլ հոն, այնպէս չէ՞։

—Բայց ո՛չ։ Ինձ նայեցէ՛ք, օրինակի համար։ խօսքը մէջերնիս մնայ. ամէն մարդ գիտէ որ * * մարդիկն իմ տարփածուս է։

—Այո՛, բայց ամէն մարդ ալ գիտէ որ Պ. տ'Օլնէյ ձեր ամուսինն է։ սակից զատ ես գրագէտ կին չեմ։ զիս իմ գործերէս կը դատեն։

—Եւ զի՞ս ինչով կը դատեն։

—Ձեր երկասիրութիւններէն։ Զուսա՞ք որ ձեր ընկերուհեաց մին երեք տարի շարունակ առաքինութեան մրցանակը շահեցաւ որովհետեւ Պ. Լ * * բաւական հարուստ չէր զինքն ապրեցնելու համար։

—Այսպէս Ֆէրնանտը մարդատեա՞ց պիտի տեսնենք։

—Ես, ձեզ նման, բաւական բարեխառնութիւն, անդորրութիւն եւ ակնածանք չունիմ Ֆիլիպի դերը կատարելու համար։

—Հաւատա՛, սիրելիս, ամէն մանկամարդ եւ դեղանի կնոջ վայելած դերը Սէլիմէնի դերն է։

—Զգուշացէ՛ք։ չկայ Սէլիմէն մը որ ժամանակին հետ Ասպինօյ մը չդառնայ։

—Ա՜ր։ Մինթէ բնաւ բան մը չպիտի՞ ընենք զքեզ։

—Զիս ի՞նչ որ ըրիք այն եմ, տիկին։ և ասի բան մը չընե՞լ կը կոչէք դուք։ Դժուարին է ձեզ հանոյ երեւնալը։

—Խորհուրդ կուտամ ձեզ որ ինքզինքնիդ մեղքնաք։ անսանձ չդայլութեան մը մէջ կ'ապրիք։ ապարա՜նք մը, ձիե՜ր։

—Նպատակիս աւելի շուտ հասնելու համար այդ ընթացքը կը բռնեմ։

—Փառատե՜նչ։

—Բայց ո՛չ։ Ինձ նայեցէ՛ք, օրինակի համար։ խօսքը մէջերնիս մնայ. ամէն մարդ գիտէ որ * * մարդիկն իմ տարփածուս է։

—Այո՛, բայց ամէն մարդ ալ գիտէ որ Պ. տ'Օլնէյ ձեր ամուսինն է։ սակից զատ ես գրագէտ կին չեմ։ զիս իմ գործերէս կը դատեն։

—Եւ զի՞ս ինչով կը դատեն։

—Ձեր երկասիրութիւններէն։ Զուսա՞ք որ ձեր ընկերուհեաց մին երեք տարի շարունակ առաքինութեան մրցանակը շահեցաւ որովհետեւ Պ. Լ * * բաւական հարուստ չէր զինքն ապրեցնելու համար։

—Այսպէս Ֆէրնանտը մարդատեա՞ց պիտի տեսնենք։

—Ես, ձեզ նման, բաւական բարեխառնութիւն, անդորրութիւն եւ ակնածանք չունիմ Ֆիլիպի դերը կատարելու համար։

—Հաւատա՛, սիրելիս, ամէն մանկամարդ եւ դեղանի կնոջ վայելած դերը Սէլիմէնի դերն է։

—Զգուշացէ՛ք։ չկայ Սէլիմէն մը որ ժամանակին հետ Ասպինօյ մը չդառնայ։

—Ա՜ր։ Մինթէ բնաւ բան մը չպիտի՞ ընենք զքեզ։

—Զիս ի՞նչ որ ըրիք այն եմ, տիկին։ և ասի բան մը չընե՞լ կը կոչէք դուք։ Դժուարին է ձեզ հանոյ երեւնալը։

—Խորհուրդ կուտամ ձեզ որ ինքզինքնիդ մեղքնաք։ անսանձ չդայլութեան մը մէջ կ'ապրիք։ ապարա՜նք մը, ձիե՜ր։

—Նպատակիս աւելի շուտ հասնելու համար այդ ընթացքը կը բռնեմ։

—Փառատե՜նչ։

Այս վերջին բառն արտասանելով, գըրագէտ կինը ոտքի ելած էր եւ հեգնական խոնարհութիւն մը ընելով, հեռացած էր սրահէն։

Տասն վայրկեան յետոյ, Ֆապիէն տը Ռիէօլ եւ Լէօն տը Վօ ներս մտած էին։ կուդային առաջարկել Ֆէրնանտի՝ պատոյտ մը ընել ի Ֆոնթընէյ-օ Ռոզ ուր, ըստ իրենց ասութեան, սիրուն ամարանոց մը ծախու էր։ Այդ շրջագայութիւնը որ Ֆէրնանտի համար Անտաուին միօրինակութիւնը կը փարատէր, նոր բան մըն էր, և հետեւաբար տեսակ մը հրապոյր կընծայէր։ շրջագայութեան առաջարկն ընդունելով որոշուեցաւ յաջորդ առաւօտուն կատարել զայն։

Տեսանք արդէն ի՛նչ որ տեղի ունեցաւ ի Ֆոնդընէյ-օ-Ռոզ՝ Ֆէրնանտի ժամանումէն առաջ եւ ետքը։ թէ ի՞նչպէս մանկամարդ կինն իր խօսուածքով ու ձեւերով յաջողած էր մանաւոր տեղ մը գըրաւել պառոնուհւոյն մտաց մէջ, թէ ինչպէս Պ. տը Մօնժիռու եւ Ֆէրնանտ ճանչցած էին զիրար։ վերջապէս, թէ ի՞նչպէս, լսելով Մօռխի անունը զոր արտասանած էին իր առջեւ, եւ խանդալով որ իր նախկին տարփածուին մօրն ու կնոջ մէջտեղ կը գտնուէր, Ֆէրնանտ նուազած էր։ Ըսինք նաեւ թէ ինչպէս, Ֆէրնանտ սթափելուն պէս, ինքզինքն տէր եղած էր անմիջապէս եւ իր արդար եւ հաստատուն մտացը չնորհիւ գիտցած էր իշխել այն տարօրինակ կացութեան յոր կը գտնուէր։

Հաստատ որոշումները, վեհանձն չարժուումներն հոգւոյն համար տեսակ մը երկնային հուր են որք կորովի և ազատ կը պահեն զայն։ Ֆէրնանտ, իր յանկարծական մեռութիւնէն ի վեր, իր մեռութեան յորձանքին մէջ, այնքան խորհուրդներ հիմնած էր, այնքան պարագաներ կանխատեսած, որ դիւրին կը դառնար նմա շարժիլ և խօսիլ։ Սակայն, չէր ենթադրած բնաւ, նոյն իսկ իր երեւակայութեան ամէնէն անհնարին երազներուն մէջ, թէ օրին մէկը Մօռխը պիտի տեսնէ նոյն իսկ անդ բնակած տանը մէջ, թէ հոն պիտի ընդունուի անոր մօրն ու կնոջը կողմէ և անոնց միջոցաւ երկտասարդին քով պիտի առաջնորդուի։ Սակայն Մօռխ վըշտէն կը մեռնէր զինքը կորսնցուցնելուն համար, մինչ ինք՝ Ֆէրնանտ՝ քաջութիւն ունէր ապրելու այն կեանքով զոր հաճոյք կը կոչեն։ և այս մտածումը կենդանութիւն տալով յանկարծ իր ընկճեալ կարողութեանց, կրցաւ իր արժանապատուութիւնը վերստանալ, այն անձնուիրութեան գործոյն մէջ զոր կ'ազերսէին նմա կատարել։ երկու յարգելի կանանց առջեւ, ինքն իսկ յարգանաց արժանի լինելու պէտքն զգաց։ Ուստի, երբ աչքերը բացաւ, չզարմացաւ բնաւ ո՛չ Պ. տը Մօնժիռու կոմսին ներկայութենէն, ո՛չ ալ զինքն այդ թակարդին մէջ ձգող երկու երիտասարդաց ներկայութենէն։ երկնաւոր լոյս մը ցոյց տուած էր նմա ապագային մէջ իր ճակատին համաձայն վրէժխնդրութիւն մը։ Ֆէրնանտ՝ Ռլօթիլտի եւ Ֆապիէնի մէջեւ նշմարեց մէն այն ակնարկներէ որք ամբողջ կացութիւն մը կը մեկնեն կանանց, յանդուգն եւ յուսալից ակնարկ՝ Ֆապիէնի կողմէ, անիծ եւ գրեթէ վշտալից ակնարկ՝ Ռլօթիլտի կողմէ։ Երկվայրկեանի մը մէջ, իր յիշողութեամբ ամփոփեց դէպքերը զորս ի մի բերաւ իր մտաց մէջ։ հասկցաւ թէ ինչպէս Ֆապիէն, պատասխանատուութիւնը Լէօն տը Վօի թողլով, առաջնորդած էր զինքը՝ Ֆէրնանտը՝ Մօռխի կնոջ հանդէպ։ Բոլոր այն հաշիւները զորս այս տեսակցութեան վրայ հիմնած էր Ֆապիէնի դաղտամեա միտքը, յայտնուեցան իրեն։ մանկամարդ կնոջ դժգամակութիւնն իր ամուսնոյն դէմ, Ռլօթիլտ նախանձը Ֆէրնանտի դէմ, այս ամէնէն օգուտ քաղած լինելու էր այս մեքենայութիւնը նիւթող անձը։ Զգաց ի՞նչ որ կ'զգայ, կատաղի ճակատամարտի մը մէջտեղ, զօրավար մը որ թշնամւոյն յամակագիծը կը գուշակէ եւ որ ապահովէ թէ այս ինչ եղանակաւ յարձակելով անոր դէմ, յաղթութիւնը պիտի շահի։ Ըմբռնեց որ, ո՛չ մարդոց կայր փափաքն է, այլ Աստուծոյ իմաստուն ձեռքն որ առաջնորդած էր այս ամէնուն, եւ սա յանկարծական հանդուցումը ունեցաւ թէ ինք՝ առանց անուան հէգ աղջիկ մը, անարգեալ հէգ անարկին մը, կոչուած էր անդորրութիւն պարգեւել այն ազնուական ընտանեաց որուն մէջ մուտ գ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՆԻՍՏ ԺԲ.

17 Մարտ 1889

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆԵՐ

Ազգային Ժողովոյ ԺԲ. նիստը տեղի ունեցաւ երէկ ի Խորհրդարան Ղալաթիոյ, ընդ առաջամայ Նախագահութեամբ Գեր. Գարեգին եպիսկոպոսի Սրուանձտեանց և ատենապետութեամբ Ազնուազուն Տոքթ. Թիրեաքեան էֆէնտիի։ Ներկայ երեսփոխանաց Թիւն էր 34 որ ի վերջոյ յանգեցաւ 47ի։ Քաղաքական Ժողովոյ կողմէ ներկայ էր Ատենապետն Վահան Մաքսուտ Սիմոն պէյ. Նախորդ Կրօնական Ժողովոյ կողմէ ո՛չ ոք ներկայ էր. իսկ արդի Կրօնական Ժողովէն երկու անդամք միայն։ Ատեանը բացուեցաւ ժամ 7½ին։

1. Ատենական գործողութեանց կարգին մէջ կարդացուեցաւ 6. Դեկտեմբեր էֆ.ի հետեւեալ գրաւոր առաջարկն որ յղուեցաւ Կրօնական Ժողովին որպէս զի այս մասին իւր կարծիքը տայ.

«Հայաստանեայց Եկեղեցին ի սկզբանէ անտի կը ոստնի Ս. Թարգմանչաց յիշատակն ի սահմանեալ աւուր։ Ցանկալի է որ այդ Նուիրական տօնն ո՛չ միայն յեկեղեցիս, այլ և ի համբէն դպրոցս Հայոց Թուրքիոյ իբրեւ տօն դպրոցաց՝ կատարուի ամ ըստ ամէ հանդիսաւոր եղանակաւ, որպէս կը կատարուի առ Հայս Ռուսիոյ չորս տարիէ ի վեր, յանձնելի յիշատակ մեր պանծալի Նախահայրց, ազգային գրաւոր մատենագրութեան և արքայական դպրութեան հոյակապ վարդապետաց։

«Ի՛նառաջարկեմ որ Կրօնական Ժողովն, ի հարկին Ուսումնական Խորհրդոյ հետ խորհրդակցելով, տնօրինէ զարժանն յառաջիկայ առթիւ։»

2. Բ. էֆ. Դաղբաշեան յիշեցուց Մայր Դիւանին թէ երրորդ վիճակի երեսփոխանաց պաշտօնի չրջանը կը լրանայ մայիս վեցն, հետեւաբար պէտք է գրել առ Վարչութիւնն որպէս զի դադարելի երեսփոխանաց տեղ նոր ընտրութեան հրահանգ տայ։

3. Ա. էֆ. Սարգիսեան առաջարկեց որ իւրաքանչիւր նոսի ատենագրութիւնն երկու չաբաթուան մէջ պատրաստ ըլլայ յաջորդ նստին համար։ Ատենադպիր Մ. էֆ. Մելչիսեդեկ պատասխանեց թէ ատենագրութեանց խմբագրութիւնը ժամանակն կը պատրաստուի, ինչպէս այժմ պատրաստեն վերջին և վերջընթեր նիստերու ատենագրութիւնք, սակայն տպագրական գործարարութիւնը արգելք կըլլան անոնց ընդարձակ հրատարակման։

4. Ս. էֆ. Սարգիսեան բացատրութիւն ուզեց Տ. Մելչիսեդեկ եպիսկոպոսի քարոզ խօսելուն առթիւ Դումգաբուի մէջ հանրագիր ստորագրող անձերէն մէկ քանիներուն ձերբակալման մասին։ Քաղաքական Ժողովոյ Վեր. Աղեանեան նշոյց պատասխանեց թէ այդպիսի բան մը չկայ։— Այս առթիւ Վեր. Նազարեան էֆ. դիտել տուաւ թէ Սուրբեանեան էֆ.ի յայտնած խնդիրը Պատրիարքարանի իրաւասութեան սահմանին մէջ չէ։

5. Կարդացուեցաւ Քաղաքական Ժողովոյ մէկ պաշտօնագիրն որ Ազգ. Ժողովին կը մատուցանէր Կեդրոնական Մնաստակի 1889-90 և 1890-91 տարիներու եկամտացոյցն։ Առաջարկութեամբ Մայր դիւանի՝ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, եկամտացոյցի ծրագիրը քննելով Ազգ. Ժողովին տեղեկագրելու պաշտօնով։

Յանձնաժողովոյ անդամք են.

Աղաբէգեան Սարգիս էֆէնտի
Ղազարոսեան Քրիստոսուր »
Մամիկոնեան Մելքայէլ »
Յովակիմեան Յովակիմ »
Նազարեան Տիրան »
Պարոնեան Յակոբ »
Փափազեան Պարգեւ »

ԽՆԴԻՐ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆ

Երբ Ատենապետ էֆ. յայտարարելով թէ ատենական գործողութիւնք վերջացած են, կ'անցնէր Օրակարգին, Վահան. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան հարցուց Դիւանին թէ արդեօք ներկայ երեսփոխանաց Թիւը բաւական է օրինաւոր նիստ կազմելու և որոշում տալու համար։

Ի պատասխանի, Վեր. Սաղեան փաշա յայտնեց թէ Ներքին Կանոնագրի վերքննիչ Յանձնաժողովն գործի ձեռնարկ լինելով արդէն, երբ իր աշխատութեան արդիւնքը բերէ Ժողովին, յայնժամ վերջնական որոշում պիտի տրուի այս մասին։ Իսկ այսօր, թէպէտ օրինական թուով երեսփոխանք ներկայ չգտնուելուն պատճառաւ կարելի չէ որոշում տալ, սակայն երեսփոխանք կրնան իրենց կարծիքները փոխանակել Օրակարգի Ա. խնդրոյն վերայ, որ է համաբաղութեան նախորդ Կրօնական Ժողովոյ։ Արդէն Ներքին Կանոնագիրը մեզի ուղեցոյց մը կրնայ սեպուիլ, վասն զի Բ. Դանէն ասկից յառաջ եկած թէղթերէն ո՛չ թէ այդ Կանոնագիրը դադրեցնելու նպատակ ունի, այլ պարզապէս տեղեկութիւններ կուզէ անոր ինչ ինչ տրամադրութեանց վրայ որք Սահմանադրութեան չեն համապատասխաներ. այդ թէղթերէն միմիայն պատրիարքական ընտրութեան առթիւ Սահմանադրութեան անվթար գործադրութիւնը պարտաւորիչ կընէր։

(Այս խնդրոյն վրայ երկար և բուռն վիճաբանութիւն մը բացուեցաւ երեսփոխանաց միջեւ։ Մէկ կողմէ Վահան. Նորատունկեան էֆէնտի եւ Վահան. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան կը պնդէին թէ առանց օրինական թիւի ատեան չկրնար բացուիլ և թէ օրինական թիւ պէտք է համարիլ ընտրեալ երեսփոխանաց կէսէն մէկ աւելին. այդ թիւը առժամեայ կերպով օրինական ճանչցուած է պետական հրամանաւ, հոգեւոր Ներսէս Պատրիարքի պաշտօնավարութեան առաջին օրերէն սկսեալ։ Հետեւաբար, կըսէին, երբ Ժողովը չունի ոչ սահմանադրաբար որոշեալ 74 թիւն եւ ոչ ալ պետական հրամանաւ թոյլատրեալ կէսէն մէկ աւելի թիւը, չկրնար նիստ ընել։ Հակառակ պարագային մէջ, հետեւանքը վտանգաւոր է։

Ընդդիմադիր երեսփոխաններէն Դաղարոսեան, Սուրբեանեան, Պէրպէրեան, Գուրգէն եւ Վարդանեան էֆէնտիք առարկեցին թէ նախորդ երկու նիստերն ալ գումարուած էին այդ թիւերէն պակաս երեսփոխաններով եւ սակայն ո՛ր եւ է դիտողութիւն չէր եղած։ Մանաւանդ թէ Նուրեան էֆէնտիի վարչութեան տրուած քուէն օրինաւոր հրաւիրուած եւ ընդունուած էր, եւ թէ վերջին նստին, երբ հազիւ 46 երեսփոխանք ներկայ էին, Նուրեան էֆ. իսօք առնելով ընդարձակօրէն պատասխանած էր նախորդ Քաղաքական Ժողովոյ համաբաղութեան վրայ եղած քննադատութեանց։

Նուրեան էֆ. պատասխանեց թէ վերջնթեր նստին մէջ ի ներկայութեան 30 անդամոց քննադատութիւններ եղած լինելով նախորդ քաղաքական Ժողովոյ դէմ, յաջորդ նստին ինք պարտաւորութիւն զգացած էր, իբր ատենապետ այդ Քաղ. Ժողովոյն, պատասխանել եղած քննադատութեանց, Կանոնց օրինական թիւ վիճարկելու, որպէս զի չենթադրուի թէ պատասխանատուութենէն խոյս տալ կ'ուզէ։

Ներկայ թիւն անբաւական համարող երեսփոխանք ոմանք Վարչութեան կարծիքն իմանալ ուզելով, Քաղաքական Ժողովոյ ատենապետ Վահան Սիմոն պէյ յայտարարեց թէ Ազգ. Ժողովը սխալ քայլ մը առնելէ զգոյշ կենալու է և թէ Վարչութիւնն ինքզինքը պատասխանատու չի նկատեր։

Այս բացատրութիւնը բաւական չհամարուելով միտքերը լուսաւորելու, թեր ու դէմ վիճաբանութիւնք շարունակուեցան անսովոր և սաստիկ կերպով, այնպէս որ Ժողովոյ բարեկարգութիւնը մեծապէս խանգարուեցաւ։

Ատենապետ էֆ. դժուարաւ հանդարտեցուցանելով տիրած յուզումը, խնամք տարաւ Վահան Սաեփան փաշայի որ պատմական ծանօթութիւններ յառաջ բերաւ Սահմանադրութեան և Ներքին Կանոնագրի այն տրամադրութեանց մասին որք կը պատկանին Ժողովոյ օրինական մեծամասնութեան թուոյն և եզրակացուց թէ Ժողովն որոշում տալու պակուն միայն օրինական թիւ մնառելու պէտք կայ։

Վահան. Նորատունկեան էֆ. վերատին խօսք առնելով ըսաւ թէ ինք ի մտոյց դիտակ լինելով այն պատճառներուն որով կը յուզուի այս խնդիր, նոյն իսկ ի սէր Ազգ. Ժողովոյ օգտին, կը խնդրէ որ նախ օրինական թուոյն խնդիրը որոշուի և այս մասին Վարչութենէն ալ տեղեկութիւն առնուելէ յետոյ Ժողովն անցնի իւր օրակարգին։

Վահան. Սիմոն պէյ վերատին կրկնեց իր նախորդ յայտարարութիւնը։

Վիճաբանութիւնը այսպէս ալ եւս շարունակուեցաւ առանց կերպով։ երբոյ կողմէ իրարու դէմ ընդմիջումներ կը յաջորդէին եւ մի քանի երեսփոխանք ալ «Օրակարգ» կ'աղաղակէին այնպէս որ դիւանն, այս ընդհանուր չփոթութեան մէջտեղ, հարկադրեցաւ քառորդ ժամու դադարի մը համար փակել ատեանը։

* *

Ժամը 9ին մօտ ատեանը վերատին բացուելով, խօսք առաւ Պերպերեան էֆ. և պաշտպանեց ներկայ նստին օրինաւորութիւնը, իրեն գլխաւոր փաստ ընելով սա պարագայն թէ նոյն իսկ պահ մը առաջ Ժողովը խնդիրներ յուզած և որոշումներ տուած էր, որոց մասնակցած էին Նուրեան էֆէնտի և համակարծիք երեսփոխանք։ Արդ, ինչպէս օրինաւոր համարեցաւ, ըսաւ, նստին առաջին մասն, երբ երեսփոխանաց Թիւն աւելի նուազ էր, իսկ երկրորդ մասին օրինաւորութիւնը խնդրոյ առարկայ կ'ընեն երբ երեսփոխանաց թիւը շատցած է։

Վեր. Նուրեան էֆէնտի պատասխանեց թէ նոստին սկիզբն երբ ինք եկաւ, ազգ. դերադոյն իշխանութիւնն յարձակմանց ենթակայ տեսաւ. իր պարտականութիւնն էր պաշտպանել այդ իշխանութիւնն, առանց նկատելու թէ յարձակումներն օրինաւոր թէ ապօրինաւոր նիստի մը մէջ տեղի կ'ունենային։ Նոյն իսկ, յարեց, եթէ առանց անդրադառնալու սխալ քայլ մը առնք, տսի չենթադրեր թէ պէտք է յարատեւենք սխալ շաւղի մը մէջ։

(Դարձեալ ընդմիջմունք և աղմուկներ.—անորոշ խօսքեր ամէն նստարաններէ—աղմուկ և չփոթութիւն։)

Վարչութեան Վահան Ատենապետ պէյն յայտարարեց որ ինք քանիցս կրկնեց արդէն թէ Ժողովը պարտի զգոյշ կենալ սխալ քայլ մը առնելէ, սակայն կը տեսնէ թէ Ժողովը սխալ քայլ առնելու հետամուտ է, առանց խոհական խորհրդոյ անսալ ուզելու, և թէ ինք այդ ազդարարութեամբ իր պարտականութիւնը կատարած համարելով, այլ եւս պատասխանատուութենէ զերծ կը համարի զՎարչութիւնն։ (Այս յայտարարութեամբ մեկնեցաւ Ն Վահան Սիմոն։)

Վեր. Սարգիս էֆ Ագռաքէլեան.—Ժամը 7ին բացուեցաւ ատեանը, այժմ ինն է, ուրեմն ճիշդ երկու ժամ վիճաբանեցանք, եւ տա ի՞նչ յանգեցանք. տակաւին ո՛ւ եւ է որոշում տալ չկրցանք։ Կ'առարկուի թէ տասն եւ չորս տարի ներքին կանոնագրով մը կառավարուած է Ազգ. Ժողովը, բայց ինչ որ ալ ըլլայ այդ անցեալը, այժմ մեր դիմաց կառավարական պաշտօնագիր մը ունինք որ մեզ ցոյց կուտայ մեր Ժողովի գումարման օրինաւոր թիւն, այն է ընտրուած երեսփոխանաց կէսէն մէկ աւելի. հետեւաբար առանց այդ թիւն ամբողջացնելու կարելի չէ մեզ օրինաւոր ատեան բանալ, վիճաբանիլ ու որոշում տալ։ Ես իւր երեսփոխան չեմ կարող մասնակցիլ նստի մը որ զուրկ է այդ օրինական հանգամանքէն։ Երկու ժամ է ապատեցի յուսալով որ օրինական թիւը կ'ամբողջանայ ա՛լ այսուհետեւ հասանկամութիւն չկայ այդ ամբողջացման, ուստի կը պարտաւորիմ մեկնիլ։

(Այս յայտարարութեամբ մեկնեցաւ Վահան Սարգիս էֆ. Աղաբէգեան որուն ընկերացաւ Վահան Նուրեան էֆէնտի։)

Այս միջոցին երեսփոխաններէ ոմանք դիտել տուին թէ՝ ո՛չ օրինական թիւ կայ, ո՛չ ալ վարչութիւն, ուստի անօգուտ է նիստը շարունակել։ Այս առթիւ աղմուկ ու չփոթութիւն վերսկսան։)

Ա. Եղ. Աբգարեան. խօսք առնելով յայտարարեց թէ՝ այս աւուր ատենաբաններուն դերերը փոխուած կը տեսնէ. և անշուշտ օրակարգը ծանր խնդիրներ պարունակելու է կարծեաց այսպիսի յեղաշրջում առաջ բերելու համար։ Թիչեցոյց թէ՝ նախորդ նստի մը իրենք էին, Գուրգէն էֆ. ինք և այլք որք ո՛չ միայն ընտրուած երեսփոխաններու կէսէն մէկ աւելին բաւական կը համարէին օրինական նիստ կազմելու, այլ 74 անդամոց ներկայութիւնը անհրաժեշտ կը սեպէին։ Իսկ Սիմոն պէյ և իւր համախոհք բաւական կը համարէին նուազ թիւ մը։ Այժմ ներկայ կարծիքներ կը յայտնուին երկու կողմանէ։ Ինք կարող չէ նախորդ նիստերէն տարբեր կարծիք յայտնել. և արդարութեան պարտք կը համարէր յայտարարել թէ՝ Սիմոն պէյ այժմ ճիշդ նոյն պատասխանը կուտայ ինչ որ մի քանի նիստ առաջ կուտար։ Առանցորդական ընտրութեանց եղանակը փոխելու խնդրոյն առթիւ հարցուցինք Գաղ. Ժողովոյ Ատենապետ պէյին թէ՝ կը կարծէ որ եթէ այն օրը 74 երեսփոխաններէն նուազ թուով երբ նիստ ընենք Ժողովին որոշումներն գծուելու թեամբ պիտի չքաղաքի՞ն։ Թէպէտ և Սիմոն պէյ կը փափաքէր որ նոյն ատեան նիստն օրինաւոր համարուի, բայց եղած հարցման պատասխանեց թէ՝ պատասխանատուութեան ներքեւ չմնար։ Արդ այսպէս Սիմոն պէյ ճիշդ նոյն պատասխանը կուտայ։ Հետեւապէս վերին ատեանի կարեւորութիւն պէտք էր տալ Վարչութեան Ատենապետին յայտարարութիւններուն։ Ատենապետն յիշեցուց նաև թէ՝ երբ ուրիշները վտանգ կը զգուշացնեն, Ժողովին պատասխանատուութիւնն էր լրջօրէն քննել թէ մինչեւ ո՛ր աստիճան հիմնական են այդ ապատեղիներն։ Խոհեմութիւն չէ զայնս արհամարհել և անցնիլ։

Արփիարեան էֆէնտի եզրակացուց թէ բացակայ է Վարչութիւնը, բացակայ է մանաւանդ Ս. Պատրիարք Հայրն որ Ժողովին օրինաւոր պատասխանատուն է ազգին և տէրութեան հանդէպ, և թէ իրազեկութեան Ներին Սրբազնութեան երբ վստանգներու գուշակութիւններ կ'ըլլան այնպիսի անձանց կողմանէ որ բարձրագոյն շրջանակներու հետ սերտ յարաբերութիւն ունին, ապէն տարբերական խոհեմութիւն կը պահանջէ որ Ս. Պատրիարքին կարծիքն առնուի և ըստ այնմ որոշում տրուի։

Յետոյ, Ա. Եղ. Սարգիսեան նստին օրինաւորութիւնը պաշտպանելով օրակարգին անցնիլ առաջարկեց։

Արդէն մի քանի նստարաններէ օրակարգ, օրակարգ կը գոչէին, մինչ ուրիշներ հակառակը կը պնդէին։

Կ. Եղ Բ-ենթեան բեմն ելնելով, ուզեց մի քանի պատմական ծանօթութիւններ տալ յարուցեալ խնդրոյն վրայ. ինչեցուց թէ ինչպէս Սահմանադրութեան հաստատութենէ քիչ յետոյ, տեսնելով որ 74 ներկայից օրինական թիւ դառնալն գրեթէ անհնարին կ'ըլլայ, Պատրիարքը Բ. Դրան դիմելով արտօնութիւն խնդրած էր ներկայից կէսէն մէկ աւելի ներկայութեամբ ատեան բանալ և արտօնութիւն առնուած էր. սակայն դարձեալ մեծամասնութիւն չգտնուելով, սովորութիւն դարձած էր որ նստի բացման պահուն, բարապանք կ'երթային երեսփոխանները գտնել և հրաւիրել որ գան ներկայութեան տուման ստորագրեն, այնպէս որ ներկայից իրական թիւը չէր համապատասխաներ ներկայութեան տումարին։ Այս անպատեհութեանց առաջքն առնելու համար, բարեյիշատակ Դանիէլեան Կ. էֆէնտին օրինական և իսկական մեծամասնութեանց արտամադրութիւնները մտցուց Ներքին Կանոնագրի մէջ. . . .

(Բիթիեան էֆէնտի, որ անընդհատ ընդմիջմանց մէջ տեղ դժուարաւ կրցած էր յառաջանալիր ատենաբանութիւնը, տեսնելով վերջապէս որ ընդդիմախօսք իր ձայնն անլսելի ընելու ասպիսն կ'ապաղաղէին, հակառակ դիւանի ազդարարութեան, հարկադրեցաւ վար իջնել բեմէն)։

Ա.Գ.Ենանեան էֆ. յայտնած թեր ու դէմ կարծեաց ամփոփումն ընելէ յետոյ ինք եւս եզրակացուց թէ՝ նստի օրինաւորութեան մասին անմիջական որոշում տալու հարկ էր։ Զանազան կարծիքներն հաշտեցնելու համար իրր միջոց ներկայեց հետեւեալ առաջարկն որ պատրաստուած էր Վահան. Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆէնտիի հետ, հաւանութեամբ Վարչութեան Վահան Ատենապետ պէյին։

«Առաջին առնամ օրինական թիւ փնտռել և եթէ չգտնանայ յաջորդ անգամուն նիստն օրինաւոր համարել ի ներկայութեան ո՛ւ է թիւի անդամոց և այս բարեփոխման մասին տէրութեան հաւանութիւնը խնդրել։»

Վահան. Սաեփան փաշա՝ սոյն առաջարկին դէմ խօսեցաւ և յայտարարեց Ժողովին զգուշանալ զայն ընդունելէ։—Սոյն զգուշութեան հրաւէրին վրայ Ժողովարահէն մեկնեցաւ նաեւ Վահան Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, հակառակ Ատենապետ էֆէնտիի խնդրանաց որ ըսաւ թէ՝ Ժողովը կը փափագի համոզմանութեան մը յանգիլ։

Նորատունկեան էֆ.ի մեկնելէն յետոյ անհնար եղաւ համաձայնութիւն գտնել ներկայացեալ առաջարկին վրայ, որուն դէմ բողոքեցին դարձեալ Սաեփան փաշա, Բ. Զաղարոսեան, Պէրպէրեան, Գուրգէն, Սուրբեանեան, Վարդանեան և Ռ. Թադէոսեան էֆէնտիք։ Հետեւաբար խնդիրն անորոշ մնաց, եւ որովհետեւ Ժողովոյ փափաքն կէս ժամ կար դեռ, Վեր. Սարգիս էֆ. բեմն ելաւ խօսելու համար օրակարգի առաջին խնդրոյն վրայ։

ՕՐԱԿԱՐԳ

Հանրապետութիւն նախորդ Կրօն. Ժողովոյ

Նախորդ Կրօնական Ժողովոյ հանրապետութեան առթիւ Վահան Սաեփան փաշա գրաւոր ընդարձակ քննադատութիւն մը կարդաց գերեզմանատան խնդրոյն մէջ Ամենր. Խրիմեան Սրբազանի ատենապետութեան ներքև գտնուող Կրօն. Ժողովոյ հետեւած ուղղութեան ընդդէմ։

Յ. Գուրգէն էֆ. եւս ընդարձակ բանախօսութիւն մը ընելով, քննադատեց նախորդ Կրօնական Ժողովոյ հանրապետութեան ինչ ինչ կէտերն։ Իւր գլխաւոր քննադատութեան նիւթերն եղան գասագրոց համար Կրօն. Ժողովոյ որոշումը որուն առթիւ ըսաւ թէ մինչդեռ զանազան քրիստոնէական գործոնութիւնն արտօնուած է ազգ. վարժարանաց մէջ, ի բաց թողուած է Գեր. Մելքիսեդեկ եպիսկոպոսի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Պատմութեան դասագիրքն. ատենաբանն յայտարարեց թէ այս զանցառութեան շարժառիթը նոյն իսկ այդ Պատմութեան հեղինակին անհաւատութիւնն է։ Յետոյ, Կրօնական Թերթին հրատարակման ընդհատումն և մինչեւ իսկ Գ. Թորոս Զուլալեցւոյ ձեռնարկած Թերթին արգելք ըլլալու մասին մանրամասնութեանց մէջ մտնելով, յիշեց մասնաւորապէս թէ կրօնական ծանր վէճերու միջոցին մինչդեռ աշխարհականք կը մաքառէին, առանձնորդութեամբ ազգային լրագրաց՝ Աշխարհի, Մասիսի, Փարոսի և Հայրենիքի, սակայն թիւ եկեղեցականք միայն կ'ակնկալէին ասոնց, եւ կրօնական Թերթը դադրած էր գոյութիւն ունենալէ։

Յետոյ խօսեցաւ Սայ եւ Աղթամարայ կաթողիկոսութեանց վրայ։ Կրօնական Ժողովն անձնուէրաս նկատուեց աղջկանց վարժարանի բացման համար հրահանգ տալուն մէջ և այլ կարգ մը դիտողութիւններ ըրաւ։

Ժամ 10ն էր երբ Գուրգէն էֆ. վար իջաւ բեմէն։

Հետեւաբար Ատենապետ էֆ. այլ ևս խօսք չտուաւ երեսփոխանաց և ատենաբանութեան վիճաբանութեան շարունակութիւնը թողուելով յաջորդ նստին որ պիտի գումարի Զատկական տօներէն յետոյ, մայիս 21ին։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երեկի Սեվասլիքի արարողութեան միջոցին, Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութեան կողմէ Վեհ. Սուլթանին մատուցուեցաւ ոսկեթել սաեղնագործութեամբ դեղեցկահիւս կերպաս մը, շրջանակի մէջ առնուած, զոր բանած են Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի աշակերտուհիք։ Կերպասին վրայ նաւթատակերպ բանուած է թուրքերէն գեղեցիկ վերտառութիւն մը ձօնեալ առ Ն. Կ. Վեհափառութիւն։

Թուրէ այս առթիւ ներբողական տեղեկութիւններ կուտայ Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութեան նպատակին ու գործառնութեանց վրայ։

Այն տեսակցութեան միջոցին զոր Արժ. Տ. Եղիշէ Ծ. Վարդապետ Այվազեան երէկ առաւօտ ունեցաւ Եւդոկիոյ կառավարիչ Տաուտ Լութֆի էֆ.ի հետ, Ն. Վսեմութիւն խնդրեր է Տ. Եղիշէ վարդապետէն որ միասին ուղեւորին իրենց պաշտօնատեղին։

Հետեւաբար Եւդոկիոյ Պատրիարքական նորընտիր փոխանորդին մեկնումն, որ այս օրուան համար որոշուած էր, տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ երեքշաբթի իրիկուն, ռուսական շոգենաւով։

ԱՍԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վաղը Յունաց Բերայի Սիլլոզոսին մէջ տեղի պիտի ունենայ Ասիական ընկերութեան Լսարանը։ Յայտնի է թէ Ասիական ընկերութիւնն հիմնուած է 1877 թուականին, Խասդիւղի Ներսէսեան վարժարանի սաներէն, և մինչեւ ցարդ անընդհատ կերպով միշտ դասագրքեր հայթայթած է կրթական ընկերութեանց և դաստաւորաց վարժարանաց, ինչպէս նաև կը հրատարակէր Եէնիշէհիրը զոր վերտին պիտի շարունակէ հրատարակել։

Այդ ազգօգուտ ընկերութեան գլխաւոր հասոյթն ըլլալով իւր տարեկան լսարանի արդիւնքը, լիայոյս ենք որ Պոլսոյ Հայք պիտի փութան վաղն իրենց քաջալերութիւնը տալ այդ ընկերութեան, ինչպէս միշտ տուած են։ Հարկ է յիշեցնել թէ միանգամայն դեղեցիկ դրական հանդէս մը վայելելու հաճոյքը պիտի ունենան այդ լսարանին ներկայ գտնուողք։— Մուտքն է մէկ քառորդ օսմ. ոսկի։ Իւրաքանչիւր տոմակ մի անձի եւ եթէ կը ծառայէ։

ՄԵՆ—ԱՐՄԸՏԱՆ

Մեր չորեքշաբթի աւուր թուոյն մէջ Ալփասլանի սիրուն և նրբամիտ մէկ քրոնիկն հրատարակեցինք ի նպաստ Մեծ-Արմրատանու գպրոցին որբուած ներկայացման առթիւ։ Այդ օրէն ի վեր Մեծ-Արմրատանցիներէ բազմաթիւ նամակներ հասան խմբագրութեան որք կը բողոքեն այդ քրոնիկի դէմ։ Աւելորդ է ըսել որ այդ քրոնիկն ո՛ւ և է թշնամական դիտում չունէր ընդդէմ Մեծ-Արմրատանցւոց, որոց կրթասիրական ձեռնարկն, ինչպէս նաեւ նմանօրինակ ամէն ձեռնարկներ, աղգային քաջալերութեան արժանացած են։ Իսկ այդ օրինակ քրոնիկներն, ինչպէս ոճէն յայտնի կ'երևի, պարզապէս անմեղ յօդուածներ են որոց արժէքն ու կարեւորութիւնն իրենց դրական գեղեցկութեան մէջ է, և Մեծ-Արմրատանցիք մեծ սխալ մը կը գործեն ենթադրելով թէ այդ օրինակ քրոնիկները միայն իրե՛նց համար են։

Վաղը (կիրակի) Գեր. Խորէն արքեպիսկոպոս Նար Պէյ պիտի քարոզ խօսի Պէշիքթաշի եկեղեցւոյն մէջ, յաւուցս, ինչպէս ծանուցուած է, նիւթ ունենալով «Հաւատն եկեղեցոյ ոչ-ոք պարտն է հարկ ի գործեն, հոգեւոր հարցաքննութիւն»։

ԱՐՏԱՔՈՒՈՑ ԿԱՐԴԻ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՅՈԳՈՒՏ ՆՊԱՍՏԱՄԱՏՈՅՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Ըստ կանխագոյն ծանուցման, այս գիշեր, Շահզատի Պաշիի օսմանեան թատրոնին մէջ տեղի կունենայ Նպաստամատոյց ընկերութեան յօգուտ կազմակերպեալ թատերական ներկայացումը, Մբանական խմբին կողմանէ։

Կարդալիր Մասնախումբն որ ասվին ջանք ի գործ կը դնէ այն երեկոյթին ազատաւոր փայլ մը տալու համար, քաջալայոյս է թէ թատրոնի կրթասէր հասարակութիւնը այն յարմար առթիւ կ'ընծայէ հայմարութեան ապացոյցներն առ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի ընկերութիւնն, որոյ մասնացած ծառայութիւնքն արդարեւ արժանի են գնահատման և քաջալերութեան։

Ներկայացուելիք խաղերն են «Ս. Գողոսի եկեղեցւոյն Զանգակաւորն» և Թիւյապա անուն ծիծաղաշարժ զաւեշտան։

Գինիներն են, օթեակ 100, 80, 60 դրամ։ Թիկնաթոռ 30, Թոռ 20, նստարան 10 դրուշ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵԿԻ ՍԵՎԱՍԼԻՔԻ

Սեվասլիքի արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ Համիտիէ մզկիթին մէջ։ Վեհ. Սուլթանը միջօրէին այդ մզկիթը գնաց և կատարեց արարողութիւնքն։ Ն. Վեհափառութիւն Սեվասլիքի արարողութեան ներկայ գտնուող պիտանարաց մեծ անցքը դիտելէ յետոյ կայս. պալատ վերադարձաւ։

Հեպը Հիւսայնի պաշտօնատունը գտնուող օտարազգեաց մէջ գիտուորական կը նշանարուէին իսլամական գեղապան Պաշան Պան ու առաջին թարգմանը, դերմանական դեսպան Պաշան Բասովիճ, կինն ու աղջիկը, Պ. տը Լոնժվիլ, Տօքթէօր Միւհլիքի կինը, Բուսէլիի երկաթուղւոյ տնօրէն Պ. Կրոհոլձ, Պաշան տը Հիրշի ներկայացուցիչ Պ. Հէրման Ֆոն Լանկ և քառասունի չափ ռուսիացի, ֆրանսացի, անգլիացի, ամերիկացի ու դերմանացի զբօսաշրջիկներ։

Սենեկապետ Մեհմէտ Լամի պէյ այդ պաշտօնատունը գնաց և յանուն Վեհ. Սուլթանի հարկ եղած մեծարանքները մատոյց իտալական դեսպան Պաշան Պլանի, Պ. տը Լոնժվիլի և Տիկին Միւհլիքի։

Սեվասլիքի արարողութենէն յետոյ իտալական դեսպանն, որ արձակուրդով մայրաքաղաքէս պիտի մեկնի, Վեհ. Սուլթանին ներկայացնելու պատիւն ունենալով իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատոյց։

Պաշան Պան վաղն իրիկուն պիտի մեկնի եւրոպական կառախումբով։

* *

Քաղաքապետ Մաղհար փաշա փոքր ինչ անհանգիստ լինելով ներկայ չգտնուեցաւ Սեվասլիքի արարողութեան։

ՄԻԼԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐ

Այս աւուր թերթ լրագրաց մէջ հրատարակուած է հետեւեալ պաշտօնական ազդն։

Բատ պաշտօնական տեղեկութեանց, Սերբիոյ նախորդ Վեհ. Միլան թագաւորն այս իրիկուն մայրաքաղաքս պիտի ժամանէ։

ՕՍՄ. ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆ Ի ԲԵԳՐՍՊՈՒՐԿ

Բեգրսպուրկէ առնուած տեղեկութեանց նայելով, օսմանեան դեսպան Շաքիր փաշա անցեալ շաբթու մեծ խնջոյք մը տուեր է ի պատիւ Կ. Պոլսոյ դեսպան Պ. Նելիտովի, որ այս պահուս արձակուրդով կը գտնուի ռուսական մայրաքաղաքին մէջ։ Արտաքին գործոց Նախարար Պ. Կիրս, բոլոր դեսպանք և բազմաթիւ բարձրաստիճան պաշտօնատարք ներկայ գտնուեր են այս խնջոյքին։

ՆԱԻԱՅԻՆ ԾԱՆՕ ԱՐԿԱԾ

Մայրաքաղաքս հասած տեղեկութեանց նայելով, ռուսական Օչէ յոգենաւն, որ Սինոպէն Սամսոն կ'երթար, ընդհարում մը ունեցեր է անգլիական Բէյզուր շոգենաւուն հետ։ Ռուսական շոգենաւն անմիջապէս ընկղմեր է և կորուեր է ամբողջովին, հանդերձ նաւապետներով և ուղեւորներով։

Սայդ մանրամասնութիւնք կը պակսին դեռ։

Աֆրիկեան-Տրիպոլսոյ դաւառական լրագրոյն մէջ կը կարդանք թէ քաղաքին մօտ քարահանք մը փլչելով տասնի չափ գործաւորները տակը մնացեր են։ Տեղական կառավարութիւնն իմանալով անմիջապէս օգնութեան փութացեր և քարերու կոյսին ներքեւէն գործաւորաց հինգն ողջ ազատեր և միւսներու դիակներն հաներ է։

—Ի Պոլիս Թահսիլդար Թաղուրքանը խանի մէջ բնակող ութսունամեայ Հաճի Մէհմէտ անուն պարսիկ մը երեկ անձնասպան եղաւ գաշղնի հարուածով մը։ Ոստիկանութիւնն իմանալով անմիջապէս անձնասպանութեան վայրը գնաց և տեսաւ որ Հաճի Մէհմէտի եղբայրն ևս, ինքնասնամեայ Հաճի Խամիլ, փորէն ծանրապէս վիրաւորուած է։ Հաճի Խամիլ հարցաքննուելով պատասխանեց թէ իր եղբօր անձնասպանութիւնը տեսած և վշտէն ինքզինքը զարկած էր։ Հաճի Խամիլ անմիջապէս ոստիկանութեան հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ, սակայն վիճակը անյոյս է։

—Պ. Գասուլա երեկ գիշեր Վիէնեան ռատիւատորեցաւ Եւրոպական կառախումբով։

—Երեկ Տարտանելէն մայրաքաղաքս ժամանեցին Եգիպտոսի ու Բրէվէզայի մաքսատանց Նախորդ քննիչ Եսկիսեան էֆէնտի և Տարտանելի ընդհանուր ուսումնասիրող Մուսթաֆա պէյ։

—Երեկ Թրիէսթէն եկող աստրոլոգանն չորս հիւանդ 52 անտուկ մարդիկ Հրաւոյցեան բերաւ ի Հաչիւ կայսերական ոստիկանութիւնն։

—Վեհ. Սուլթանն 50 ոսկի չնորհած է Պարտեզ Տէպիսիթանը Իրանեան վարժարանին։

—Հ.Ե.Ը.ի Իրանեան ատատայդ կը հերքէ լրագրաց տեսնոց այն լուրը թէ մայրաքաղաքիս ամերիկեան դեսպան Պ. Շերմասան յաջորդ կարգուած է զորավար Վալլէյոյ։

ՆՈՐ ԹԱՏՐՈՆ ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ

ԲԵՐԱՅԻ

Այս գիշեր՝ ՊԱՌՊ ՊԼԵՕ
(Barbe Bleue)
Օբերա-պուֆ Մէլլաք և Հալեվիի
Երաժշտութիւն Օֆֆենպախի

* *

Կիրակի ցերեկ, զեղչեալ

ՑԵՏՍ ԿՈՉՈՒՄ ԵՒ ՄԵՂԱՑՈՂԻՐ ԱՌ ՊԱՏՈՒԱԿԱՆ ՄԵԾ-ԱՐՄՏԱՆՑԻՍ

Ա.

Ցորմէ հետէ ատ, ի սիւնակս Աբեռելէց,
Տողեցի զայն նրկարագիր կատակլից
Որ Արմտանցւոցդ հոգին և սիրտ ցասմամբ ելից,
Խմբագրատունն անթիւ գանգատ, բողոք տեղաց,
Թէ՝ ո՛չ տանձ են Արմտանցիք և ո՛չ բանջար . . .
Թէ՝ չա՛ր մ'եմ ես որ կը սիրեմ գրել բան չար,
Թէ՝ միշտ ի յայտ ածեմ մի վատ, անսուրբ հանճար,
Թէ՝ գրածիս համար պարտիմ գոչել «մեղա՛յ . . . »։

Բ.

Խոստովանիմ և հաւատամ ահա շիտակ.
Ընկերութեան ազնիւ են գործն ունեցողատակ,
Սակայն անդամք՝ կ'երեւի՝ չեն սիրեր կատակ.
Եւ բարկահայթ պօռան կանչեն իբրեւ տեղայ
Երբ—գովելով հանդերձ արդիւնքն իրենց քրտանց,
Համարձակի մի ո՛ և է նրբամիտ անձ
Մեծ Արմտանն հոլովելով հանել մի տա՛նձ.
—Եւ պահանջեն որ ծուռը իջած գոչէ՝ մեղա՛յ . . .

Գ.

Եթէ մէկը քննադատէ անոր տան ձին,
Կամ պարտէզը քար մը նետէ, քար մը՝ տանձին,
Ա՜հ, գըրի՛չ ալ կ'առնու եղեր Արմտանցին . . .
—Չէի՞ք գիտեր, ես ալ դեռ նոր հասու եղայ . —
Գրիչ կ'առնու, կ'իջնէ եղեր ի հրապարակ,
Եւ գործածէ կապոյտ մելան, ոճ տափարակ,
Եւ խնդրէն դուրս դեգերելով երկար բարակ,
Ա՛նքան կ'ըսէ որ կ'ստիպուիս գոչել «մեղա՛յ . . .»։

Դ.

Մեղա՛յ գոչեմ ուրեմն, յուսամ ինձ գըթայ Տէր,
Խոստովանի՛մ թէ՝ այն գիշերն՝ ես՝ ի թատեր
Արմտանցի՛ք, այո՛, ըզձեղ լաւ չեմ դատեր՝
Ներեցէ՛ք ինձ, գրելու մէջ եմ դեռ ապրեղայ,
Մի՛ քարկոծէք զիս, մի՛ թափէք գլխուս տանձեր,
Դուք ամէնքդ ալ, բարեսէր ու պարկե՛շտ անձեր,
Մե՛ծ մարդիկ էք որպէս է Մեծ՝ Արմտան ձեր . . .։
Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, ներեցէ՛ք ինձ, քանզի մեղա՛յ . . .։

ԱԼԻՓԱՍԼԱՆ

ՍԵՒ-ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Թարգմանեց

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

Ժ. Վէնի սոյն գիտական հրահանգիչ վէպն, Աբեռելի մէջ իբր Թերթօն հրատարակուելէ ետք, առանձին հատորով վաճառ հանուած է։ Կեդրոնատեղին է Բիւզանդեան գրատուն, Ղալաթիա, Սեղբոս խան, Թիւ 5։ Գին 6 ղրուշ։

ԳՐԱԿԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆ 1888 ՏԱՐԻՈՅՆ ՄԷՋ

—Տարեկան տեսութի՛ւն, մարտի՛ մէջ։ Իրա՛ւ որ, շատ ճշդապահ չէք։ Գէթ երեւոյթները փրկեցէք, փոխեցէք այդ վերնագիրն, և նոյն բաներն ըսէք մեզ տարբեր ձեւի մը ներքեւ։ «միշտ նոյն ցօղունն՝ ուրիշ ծաղիկներով,» չէ՞ք գիտեր բանաստեղծին խօսքը։

Պատասխանը դժուարին է քիչ մը։ կարելի է ըսել թէ հայ ընթերցողները մինչեւ հիմա վարժուած են քիչ շատ այս «ժամանակագրութեան»—ներեցէք բառին, հարկն օրէնքը կը լուծէ,—և թէ Մ...ի օրով մինչեւ ապրիլի վերջը տարեկան տեսութիւններ կարդացած ենք։ թէ Կաղանդի, Մնունդի, Բարեկենդանի օրերու խառնակութեանց մէջ ընթերցողները շատ տրամադիր չեն հին հրատարակութեանց վրայ գրական տեսութիւններ կարդալու, որք լաւագոյնս կը յարմարին Մեծ Պահոց մտամիտք ու անդորր հանդարտութեանց։ Այլ, ըստ իս, այս օրինակ պարագայից մէջ, բարուրանաց լաւագոյնն է անկեղծ խոստովանութիւնը։ Այդ խոստովանութեան ի՞նչ ըլլալն և այս տեսութեան այսքան յապաղելուն էական պատճառն այնքան մեկին է, որ աւելորդ է մերկապարանոց պարզել զայն։ ուստի վստահ այսչափ անկեղծութեամբ տրուած բացատրութեան մը՝ կ'ապաւինինք ընթերցողաց ներողամտութեան։

* * *

Սովորական դարձեր է երեմիական ողբեր կարդալ հայ գրականութեան անկման վրայ ի Թուրքիա։—Գրականութիւնը կը շէջանի մեր մէջ, գրականութիւնն աղօտ ցոլքեր միայն կ'արձակէ, գրականութիւնը մեռնելու վրայ է։ այն հին հոյակապ տաղանդները, կամաւոր մթութեան մը մէջ թաղուած, իրենց լուսարձակ պայծառութեամբ չեն ա՛լ լուսաւորեր հայ գրականութեան երկինքը։ ա՜հ, հինե՛ր, ո՞վ պիտի բռնէ անոնց տեղը մեր մէջ։—և այս կերպ ողբեր շատ բիրտներու մէջ, նոյն յուսահատական մենակերպ նուագին վրայ, յեսադարձ ըղձական նայուածքով մը առ այն անցեալն երազանցուկ, որ հայ գրականութեան ճոխութեան թուականն է եղած։

Այս տրտունջները մինչեւ ո՞ր աստիճան արդարացի են։—Ապաքէն, հրատարակեալ գրական գործոց թիւն հեղհեղուկ կը նուազի, և սոցա վաճառման հասոյթն հազիւ կը հանէ տպագրութեան ծախքն։ այլ այս սխալուր երեւոյթին պատճառը փընտռելու է ո՛չ թէ անոնց արժէքին այլ այն նիւթական անձկութեան մէջ յոր կը գտնուին դրաստէր անձանց դրպաններն ընդհանրապէս։ Սակայն, միւս կողմէ, պէտք է խոստովանիլ որ արդի հայ գրականութիւնն զգալապէս կը բարեշրջի և գրական ճաշակն եւս քան զեւս կը դիմէ կատարելութեան։ Հին ճոռոմ և ճամարտակ գրութիւններէն յետոյ, գրական ասպարէզին վրայ հեզհեզուկ ծնունդ կ'առնուն երկեր, թէեւ սակաւաթիւ, յորս կեանքը, մեր կեանքը, կը թրթռայ իր բովանդակ ճշմարտութեամբ և զօրութեամբ։ Լաւագրութիւնն, որ, մեր մէջ, գրականութեան ամէնէն մեծ հանդիսավայրն է, այսօր հեզհեզուկ կը խորշի այն վիրացուռոյց գրուածներէն որք ընթերցողին քունը կը բերէին էր երբեմն և յորս մարդ ամէն բան կրնար գտնել, հին վարժապետներուն ամէնէն ուռուցիկ ածականները, հելլէն դիցաբանութեան ամէնէն ծիռած պատկերները, երեւութից և իրաց վրայ բնաղնցական ամէնէն շալիկ խորհրդածութիւնները, բացի միայն իրականին ճշգրիտ հակացողութենէն և անոր կենդանի բացատրութենէն։ Զենք ըսեր թէ գրական այս ուղղութիւնը կը տիրապետէ զարդիս հրապարակին վրայ։ դեռ այսօր իսկ, ա՜ռ, ինչ՞ը կը տեսնենք հրատարակուած որք արհամարհոտ ծիծաղներ յառաջ կը բերեն մնացի ընթերցողին շրթանց վրայ։ Սակայն շարժումն սկսած է։ Այդ շարժման երկու գլխաւոր նախակարապետներն եղած են Տէմիրճիպաշեան և Արփիարեան, որոց երկուքքն ալ վճռական ազդեցութիւն ունեցած են հայ գրականութեան ներկայ ընթացքին վրայ։ Առանձին ընդարձակ յօդուածի մը նիւթ կընայ ըլլալ այս, որ եւ ըլլայ միանգամայն մեր գրականութեան վերջին տարիներս կրած յեղաշրջութեանն ալ պատմութիւնը։

Վէպին մէջ մանաւանդ, գրականութեան այս ամէնէն ընդհանրացեալ ձեւին մէջ, այս ուղղութիւնը կը հաստատուի ամուր հիմանց վրայ։ Տիգրան Կամսարական, իր Վրթանէսի Աղչիկով, եկաւ ի մեզ առաւել ևս այժ և ձեւ տալ այդ ուղղութեան։

Վրթանէսի աղչիկը տարւոյն գրական ամէնէն մեծ դէպքն եղաւ, և ունեցաւ իրեն արժանի կարեւորութիւնն։ Այս սիւնակաց մէջ իսկ, երկար ու մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւններ տեսնուեցան երիտասարդ վիպասանին երախայրիքին վրայ, որ, մէկ անդամէն, առանց փոխանցութեան, հեղինակին բերաւ հռչակ և գրական անուն։ Մեր գրականութեան վերջին տարիներու պատմութեան մէջ, Գրիգոր Զօհրապ միայն նոյն վիճակին մէջ գտնուած է։ Նա ալ, առաջին անդամէն, իր Անենոյնի Սերունդով, շինեց իր գրական համբաւն, որ վերջէն այնչափ աճեցաւ։ Այս պարագայից մէջ, մանաւանդ գործոյն հրատարակութենէն այսքան երկար ամիսներ յետոյ, հարկ չկայ ընդարձակ ուսումնասիրութեան՝ ծանօթ գրքի մը վրայ։ կը չանանք միայն մեր կարծիքներն ամփոփել ընդհանուր տեսութեան մը մէջ։

Վրթանէսի աղչիկը զարմանալի երեւոյթի մը կ'ընծայէ։ վիպական հիման վրայ բնապաշտական վէպ մէն է։ Վէպին անձինքը, գէթ գլխաւոր դիցազունքն, իրականութեան դրոշմը չունին յաճախ, նման այն «մեկ և ոսկրէ» էակներուն որոց արվեստն կը հարկանենք մեր ամենօրեայ կենաց մէջ։ Տեսարանաց բարեյարմար կարգադրութեամբ տպաւորութիւն յառաջ բերելու փափաքը կայ հոն։ այսպէս, զանց առնուած չեն վիպական դպրոցին աւանդական վարձմի դէմքերն, անմեղ կնոջ մը դիմաց նենգամիտ հրապուրիչը, բնութենէն անժառանգ այլ ամէն առաքինի զգացմունք օժտեալ երիտասարդին յարատեւ սէրն և անձնուիրութիւնն՝ հակառակ կրած թշնամանքին, և այլն։ Պատճառն այն է թերևս որ վիպական դպրոցի գրուածներն այնպիսի խորունկ հետքեր թողած են մեր մտաց մէջ, որ դեռ երկար ջանքեր հարկ պիտի ըլլան բոլորովին քեցելու և ի բաց վանելու համար զայնս։ Ջօլան իսկ, հսկայ Ջօլան, բնապաշտութեան դպրոցին անոնքը ու անները վարպետը, չի՞ խոստովանիր դառնութեամբ թէ հակառակ իր մշած տիտանեան պայքարին ընդդէմ վիպականաց, իր ինչ ինչ գործերուն մէջ չէ կրցած դեռ բոլորովին զերծ մնալ անոնց ազդեցութենէն, և իրմէ հետքը եկողներուն կը թողու բոլորովին ազատիլ այդ բոլորէն ու կատարելապէս իրական երկեր յօրինել։

Այո՛, այդ ազդեցութիւնն ակներեւ կ'երեւի Վրթանէսի Աղչկան մէջ։ Նոյն իսկ այնչափ այլազան տեսարանաց ու այնչափ բաղմադիմի պատահարաց կուտակումն զհետ միմեանց, ապացոյց են մեր ըսածին։ Կամսարականի գործին մէջ մէկէ աւելի վէպի նիւթ կայ։ Լաւագոյն չէ՞ միշտ, պարզ նիւթի մը հիման վրայ, ջնջալ աւելի թափանցանց տպաւորութիւն ներգործել՝ կրից ու զգացմանց հոգեբանական մանրակրկիտ ուսումնասիրութեամբ, քայլ առ քայլ հետեւելով առանց յաջորդական զարգացման, ժառանգականութեան և միջավայրի ներգործութիւններն յառաջ բերելով, պարզելով որպէսն և վասն էրն։

Բայց եթէ Կամսարական առաջնակարգ գրիչ կը հանդիսանայ, իր ոճովն է այն, ուր ակներեւ կ'երեւին ընապաշտական դպրոցին երկու գլխաւոր յատկութիւններն,—իրականին ընդունումն և ինքնատիպ արտայայտութիւն։ Ամբողջ գիրքը, կընանք ըսել, ծայրէ ի ծայր գրուած է գրական ճկուն ու ճապուկ լեզուաւ մը որ գիտէ յարմարիլ ամէն տեսարանաց ու ամէն պարագայից։ Նկարագրութեանցը մէջ մանաւանդ իրականին ճիշդ ու բնական արտայայտութիւնը, ուր բարուց ճշգրիտ պատկերացումն, ոճին այլազան ու մանաւանդ ինքնատիպ գեղեցկութիւնը, դաղտիարաց մշտատեւ նորութիւնն, և այն նուրբ հոգեբանութիւնն որով կը հետաղօտէ ամենադոյզն պարագայներն անդամ, յար ի խնդիր այն կապակցութեան որով գործողութիւնը կը յօդի գաղափարին, գլխաւոր արժանիքն են և պիտի մնան երիտասարդ վիպասանին այս գործոյն։

Տ. Կ. Ե. Փաշաեան կը վերադարձնէ զմեզ այն հին դպրոցին ըզբ Վրթանէսի աղչկան ընթերցումը դէշ երազի մը պէս կը վանէ ի բաց։ Մ...ի՞ Ռէ Հ...ը, որ տարեգլխին մեռ հրատարակուեցաւ,—իբր կաղանդի նուէր, չեմ գիտեր ինչո՛ւ, — վիպական հին դպրոցին բոլոր անհետացած պատկերները կ'ածէ ի յուշ։ Ժորժ Սանի միամիտ ու պարզուկ սիրավէպի մը բոլոր տարրերը կան այս գրքին մէջ, բայց ամէն տեսակ թերութեամբք ու ձախողակութեամբք առլի։ Նիւթն, երկու բառով։ Պ. Վասան Քաջբերունի, ուսանող բժշկութեան ի Թաղան (Ռուսիա), կաթոդէն կը սիրէ զՄարիա Խրիսթովիչ, դուստր ռուս վաճառականի մը, որ բռնի կ'ամուսնացնէ զնա Վլատիմիր անուն ռուս ընպալի մը հետ։ Դեռատի աղջիկն, յուսահատութենէն, անձնասպան կ'ըլլայ առագաստի սենեկին մէջ, հարսանեկան պսակն ի ճակատուն։ Ասոր վերայ Վասան, նկուն և թախծալից, կ'ամուսնանայ Հայկանուշ Էմիրզեանցի հետ, որ առաջին օրէն ջերմագին կը սիրէր զնոքը սրտին խորէն, և երկուքն ի միասին Պոլիս կուգան։ Այս է վէպին ամփոփումն, այլ այնպիսի եղանակաւ մը գրուած որ շատ տեղ չ'ես կրնար խնդուքդ զսպել։ Խոհանոցի սպասուհի մը կայ հոն որ չորսական էջով խօսակցութիւններ կ'ունենայ իր տիրուհւոյն հետ և Պէռնարտէն տը Սէն-Բիէռէն խօսքեր ի մէջ կը բերէ, որում կը պատասխանէ տիրուհին՝ Էօժէն Սիւէն օրինակներ բերելով։ Դիտելինք որ համբաւաւոր համբարան մը կայ ի Խաղան, բայց չէինք իմացած որ սպասուհիներն անկից ուսումնաւարտ կ'ելլեն։ Բոլոր գրքին մէջ արդէն այս յիշատակութեանց մեծամասնութիւնը կայ, և ամէն էջի մէջ գտնես ամէն հեղինակներէ ի մէջ բերուած խօսքեր։ Գիրքը լեցուն է ամէն տեսակ անբնականութեամբք։ Բնութեան երկար բարակ նկարագրութիւններ ալ կան, հազար անգամ կրկնուած ու լսուած ձեւերով, առանց նոր շեշտի մը բացատրելու համար բնութեան անմխիթարելի ու խորհրդաւոր տեսարանները։

Յովհաննէս Սէթեան տարւոյն մէջ հրատարակեց իր քերթուածոց երկրորդ հատորը, Յուշք անուն։ Գրքին լոյս տեսած ատենը խօսած ենք անոր վրայ Աբեռելի մէջ։ Մոռացկոտներուն համար, — և ամենատուար մեծամասնութիւնը կը կազմեն անոնք, — ամփոփելով մեր յայտնած կարծիքները, կը կրկնենք թէ Յովհաննէս Սէթեան գերազանցապէս կ'երգէ արդի բանաստեղծութեան երկու գիցուհիներն, գիցուհին Արտասուաց և գիցուհին Հառաչանաց զորս կը բացատրէ իր լայն ու յորդահոս տողերուն մէջ վեհ պայծառութեամբ, այլ թէ երրորդ գիցուհին, գիցուհին Աղջամղոց, այր գերագոյն արտայայտութիւնն է կիրքը, բոլորովին կը պակսի իրեն, մինչ մեր չորս բոլորքը կիրքը կը տիրապետէ։ Իր բացատրելու հզօր կարողութեամբ՝ ինք կարող է ընել զայս, և կ'սպասենք միշտ։

Միհրան Յովհաննէսեանի Սէրմանէ Ռոմէնն ուզուեցաւ ցոյց տալ մեզ իբր հաւաքածոյ մը քերթուածներու յորում իրական կեանքն է երգուած կենդանի գոյներով։ Ներուի մեզ ըսել սակայն թէ այդ քերթուածոյ հեղինակն այնչափ հեռու է իրականութենէն, որքան որ ուզեցին անոր մտ ցոյց տալ մեզ զնա։ Իրապաշտութիւնը միմիայն ժողովուրդը, ռամիկը հետաղօտութեան նիւթ ընտրելուն մէջ չկայանար, այլ պէտք է իրապէս անոր կեանքը պատկերացնել այնպէս որպէս կը տեսնենք իրականին մէջ և ոչ այնպէս որպէս բանաստեղծը կ'երեւակայէ իր անուրջներուն մէջ։ Սիալ հասկացողութիւն մը կայ այս մասին զոր հարկ է ուղղել։ կարելի է կայնոյ մըն ալ նկարագրել վիպական կերպով, ու աշխարհիս ամէնէն ամբիծ ու սուրբ բաները՝ բնապաշտական կերպով։ և եթէ բնապաշտութիւնն իրեն նկարագրութեան առարկայ ըրած է մասնաւորապէսինչոր կայ անարդ ու դէռևէ մարդկութեան մէջ, պատճառն այն է որ մինչեւ հիմա անկոխ երկիրներ մնացած են ազնիք, և զի թերեւս մարդկային ընկերութեան բո՛ւն իսկ նկարագիրն է այն, գրագէտներու տակ ծածկուած ըլլայ թէ մնդուսներու մէջ պաճուճեալ, ցեղասէս տնակին թէ մեծավայելուչ ապարանքին մէջ։ Ցոռեռատութիւն, պիտի ըսէք։ այլ ո՞ը գիտցող յոռետես չ'ըլլար։

Դառնալով Միհրան Յովհաննէսեանի քերթուածներուն, պէտք է խոստովանիլ թէ իրօք հեղինակը նոր շեշտ մը բերաւ հայ բանաստեղծութեան մէջ, և տեղ տեղ ճշմարտապէս բանաստեղծական գիւտեր ունի որք գողտրիկ ու փափուկ տաղանդի մը յայտարար նշաններն են, այլ որք մեծաւորներու մէջ կորսուած մանրիկներու կը նմանին։ Այն յիսունի չափ քերթուածոց մէջ երկու քերթուած միայն կան որք իրօք իրական կեանքով կը թրթռան, Պաղատ Պուլ և Մահմէդ աղջիկն։ Այլոց մէջ Սօֆոֆ, եւ ճշմարիտ յուզում մը կ'զգանք երբ կարդանք Պապուկին ողբն՝

. . . Կիրամուազ իրիկուն է,
Ի Թաղիս ո՞վ հոգ կ'ընէ
Թէ պապուկն էր նկուն է։
Զա՜ւկիններըս։

Պապո՞ւկ, ա՜խ, ի՞նչ դառն անուն.
Մուրալ պէտք է, օրն ի բուն
Ձեռք կարկառել ամենուն.
Զա՜ւկիններըս։

Եւ ի՞նչ սրտի դպչող մտրմնք մահաերձ աղկան եղերերգութեանը մէջ.

. . . Ձեզայ օր մը գոնէ
Նոր հարս նման ծաղկի։
Աս ի՞նչ դըժար բան է,
Ես չեմ ուզեր,
Պառանք փոխան քօղքի։
Ձրտիս կորանք է այս,
Աչքս էտիս մընաց։
Ինսո՞ր չըտամ իմ վայս,
Ա՜խ, ճար չըկայ,
Իցի՛ւ չէի ծընած։
Տէրտէրն որո՞ւ ճակտին
Հիւսէ պիտի նարօտ։
Մարիկ, ոսկերքս քակտին,
Ա՜խ, չուտ գոցէ
Աչերս, հողու կարօտ։
Արուսն մանողն ո՞ւր է,
Ի՞նչ չուտ մտքէն էլայ։
Անուշ մարիկ, ներէ,
Քովըս թող գայ,
Ճաղիս վըրայ թող լայ։

Բայց երբ ներկարար մը կ'ըսէ. «Մինչ յղփանայ ճոխն ի փառս,—Նախանձիւք սիրան իմ մաշի,— ի տիզմ բազմիմ, նա՝ ի կառս» ևայլն, երբ մարդասպանը, բաղնեպանը, կօշկակարը, բեռնակիրը կը խօսին այնպիսի լեզու մը որ մեսայից միայն տրուած է բարբառել, բոլոր բանաստեղծութեան այժը կը կորսի և անկերպարան խառնուրդ մը կը դառնայ։ գէ՛թ եթէ փոխանակ մենախօսութեան ձևին զոր կը գործածեն քերթուածոց դիւցազունք, հեղինակն ինք անոնց կողմէ պատմէ՛ր իրենց կեանքը։ Այսու հանդերձ Յովհաննէսեան այս առաջին փորձով իսկ լիովին ցոյց տուած է թէ դիտէ ճարտարապէս գործածել իր գրիչը, գրեթէ միշտ հարուստ և նոր յանգեր կը գործածէ, և եթէ փոխէ ոճն ու գրութեան եղանակն, իր ընտրած ռամիկ նիւթերուն մէջ ճըշդիւ մնաենայ ռամկերէնին, յայնժամ կընանք ակնկալել զինքն իբր ժողովրդական բանաստեղծ մը։

* * *

Տարւոյն ընթացքին մէջ Վրթանէսի Աղչկան չափ ու թերեւս անկէ ալ աւելի ազմուկ յարոյց բաղմարդիւն հրապարակագրի մը, Բիւզանդ Քէչեանի Պարտնէրն Ս. Փշէ՛ն Հէնանդանոցին գործն, որ ազգային սոյն վաղեմի հաստատութեան պատմութեանն հետ կը պարունակէ մեր ժամանակակից պատմութեան վերջին «Յիսնամեայ նկարագրին»։ Այդ մեծահատոր մատեանէն աւելի բան դրուեցաւ այդ գրքին վրայ։ Ապաքէն, Բիւզանդ Քէչեանի գործը պատմական մեծ կարեւորութիւն ունի մեզ համար, և մեծ պատիւ կը բերէ հեղինակին անխոնջ աշխատասիրութեան։ Իւրաքանչիւր էջի մէջ կ'զգաս հեղինակին կրած յոգնութիւնները, տաղտուկները, երբ ահագին տումարներ ու թղթերու դէզեր աչքէ անցուցեալ հարկ է յաճախ՝ լոկ թուական մը ճշդելու համար, երբ վաւերական աղբիւրք այնքան պակաս են ի մեզ և եղածներն ալ այնքան կիսկատար ու անխնամ թղուած։ ժամանակակից հայ պատմութեան վրայ գրուած չէ գիրք մը այնքան լուրջ խնամքով, այնչափ կանոնաւոր դասակարգութեամբ։ այդ գիրքը պիտի մնայ իբր ճշգրիտ տումար մը մեր վերջին ժամանակաց անցքերուն, և ապագայ պատմագիրք ամէն անդամ անոր խորհուրդ պիտի հարցնեն՝ երբ 1830 էն մինչեւ մեր օրերու պատմութիւնն ուզեն գրել։ Պէտք է ըսել սակայն թէ պարունակութիւնը չարդարացներ գրքին երկրորդ խորագիրը, Աղբիւրք Յիշատակաց Նոր-Ջուղայեցոց։ Եթէ պատմութիւնը պիտի ըմբռնենք իբր պատահարաց և դէպքերու չոր ու ցամաք շարք մը, ըսելիք չմնար։ բայց պատահարներէն ու դէպքերէն, թուականներէն ու պաշտօնագրերէն վեր բան մը կայ, պատմութեան խնամասիրութիւնն, ընկերական յեղմանց ու բարոյական կերպարանափոխութեանց վերլուծումը,—և այս բոլորովին կը պակսի Քէչեանի գրքին մէջ։ Մեր ազգային բաղմադիմի կեանքս վերջին յիսնամեայ ընթացքին վրայ ընդհանուր հայեացք մը, բարձրէն սաւառնելով, ո՞րքան պիտի աւելցնէր այդ գրքին արժէքը։

Յաքիմ Վահրամ Թորգոմեան հրատարակեց բժշկական գրքոյկ մը, Դիէցաստ, բոլոր հայ մորց ձեռքը գրտնուելու արժանի գիրք, զոր և նուիրեց Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց։ Գիրքը կը խօսի գիեցման կերպերուն վրայ, և առողջապահական կարեւորագոյն օրէնքները կը բացատրէ այս մասին։ Գործը գտաւ իրեն արժանի ընդունելութիւնը, և կ'իմանանք թէ առաջին տպագրութիւնն աւարտած ըլլալով, կը խորհուի երկրորդ տպագրութեան ձեռնարկել։ Գործոյն բժշկական և առողջապահական արժանիքը գնահատուեցաւ արդէն Աբեռելի գիտական յօդուածագրին կողմէ։ գիտողութիւն մը միայն ունինք լեզուին և ոճոյն նկատմամբ։ Բանի որ այս գրքոյկն երկասիրուած է հայ մայրերուն և ոչ թէ բժշկական կաճառի մը համար, պէտք էր լեզուն շատ աւելի պարզ ըլլար, զերծ գրաբարեսառն դժուարիմաց դարձուածքներէ, և մանաւանդ պէտք էր գիւրըմբռնելի կերպով շարադրել զայն։ օրինակով մը բացատրելով, երբ մայր մը այնքան լաւ գիտէ ասինքն ի՞նչ ըլլալը, կարծեմ թէ շատ պէտք չունի իմանալու որ «սանդն են համատիպ զոյգ մը ենթամարմնային գեղեր։»

Դպրոցական կրթասպառնիչն անուամբ մատենիկ մըն ալ հրատարակուեցաւ, աշխատասիրութիւն Ռ. Տէր Վրթանէսեանի, մանկավարժ Լայբցիկի համալսարանէն։ Մեր «ուսուցչաց և ուսուցչուհեաց համար» արդարեւ կարեւոր և պիտանի խորհուրդներ կը պարունակէ այն գործն, որուն միակ պակասութիւնն է շատ վերացական ըլլալը։ Պատուէրները տրուած են մանկավարժական լեզուաւ, այլ օրինակներ չկան զայնս բացատրող։ Գերմանական այն ծանրադանդաղ ու կընճռալից մանկավարժութիւնը կարելի չէ բնաւ մեր մէջ փոխադրել իր բոլոր սարուածքով, այլ համեմելու և մեր ըմբռնման ճաշակաց յարմարցնելու է զայն,—երբ մանաւանդ խորհինք որ մանկավարժութիւնը առնկ մը է որ երբեք չպիտի կրնայ արմատ բռնել մեր հողին վրայ։

* * *

Ամենն այս է։

—Այո, այս է, ի՞նչ ընենք։ Կանխաւ ըսի ձեզ, հրատարակուած գրքերուն թիւն հետզհետէ կը պակսի։ Եւ գիտեցէք որ անցեալ տարուան բոլոր հեղինակներն ալ հրապարակին վրայ առաջին անդամ կ'երեւան։ թուի թէ անոնք որք արդէն բան մը ի լոյս ընծայած են, «համբ բերանին մնացած է» և կրպածնուն չպի հեռի փախած են այդ անիծեալ վայրէն։ Յովհաննէս Սէթեան միայն քաջութիւն ունեցած է վանդգին դիմադրաւելու, այլ կարծեմ թէ բաւակա՞ն ատեն ա՛լ մարմաջ չ'պիտի զդայ անդ վերստին ոտք դնելու։

Իրաւ է որ չխօսեցայ ֆրանսական վէպերու թարգմանութեանց և մանաւանդ դասագրքանց վրայ, որոց թիւը պատկառելի գումար մը կազմէ։ պատճառն այն է որ առաջնոց մեծ մասին մէջ ո՛չ ընտրութիւն կայ, ո՛չ ճաշակ, ո՛չ լեզու, և երկրորդները՝ քիչ բացառութեամբ՝ շտապիւտակաց նպատակաւ յօրինուած գիրքեր են, առանց յոգնութեան, առանց լուրջ աշխատասիրութեան, թէեւ այսու հանդերձ վաւերացեալ և յանձնարարեալ Ազգ. Ուսումնական Խորհուրդէն։

Լ. ԲԱՇԱԼԵԱՆ

ՍԱՓՈՒԻ ՄՕՐԻՒ ՁԿԱՆ ՕՇԱՐԱԿ
Միլան, 26 սեպտեմբեր 1885

Պարոնայք Ագդ. և Փոսն,

Ագդի օշարակը գործածութեան մէջ սուտ չկան՝ զինքը բաղկացնող նիւթերուն առատութիւնները։ Կ'երեւի իսկ թէ իրենց խառնուրդը, թա՛ղ որ երկուքն ալ ա՛ռ.ի սխորժահամ կ'ընեն, կ'աւելցնե նաև անոնց կազդուրիչ յատկութիւնները։

Այս պարտատութիւնը լաւ տեղ մը գրաւելու սահմանեալ է մանկանց հիւանդութեանց մէջ։

ՏՐ. ԿԱԼԵԴԱՆՈ ՍՈՐԱՄՊԻՈ

ԻԼԱՆ

ԹԱՋԻՆԷԻ ԹԱՍՍԱՅԻ ՇԱՀԱՆԷ

Սէրայը Հիւմայուն Երզաղ անպարը Լիչիւն ալընճամագ Խնկիլիզ բիրինճինին մինադասսընա պաշլանճաղընսան թալիպ օլանլարըն բազար վէ չարչէպիհ կիւնլէրի Խազինէի Թասսայի Շահանէ.յէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

16 մարտ 305
304 1—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊՈՒ ՍԷՐԱՖԷԼԻՆ

Շքօտրասաքի ասաքիրի շահանէ Լիչիւն միւպայա օլունանճագ Երզաղատէն կիւշլիին պէհէր գըյէյի ճէտիսի սէքսէն պէշ փարայա։
Էրզ եէթմիշ իւչ փարայա։
Շէքէր եիւզ եիրմի սէքիզ փարայա։
Բաղադը իւզիւմիւ եիւզ փարայա։
Կազ էլլի սէքիզ փարայա։
Զէյթուն եիւզ էլլի փարայա։
Միրքէ օթուզ փարայա։
Սօղան օն իւչ փարայա։
Թուզ եիրմի տէօրթ փարայա։
Խարամանէթի իւչ եիւզ եէթմիշ պէշ փարայա։
Սապոն եիւզ եէթմիշ փարայա։
Բուղէնը սատէ տէօրթ եիւզ փարայա։
Ֆասուլիա գըրդ ատդուզ փարայա։
Բուղէնը զէյթ եիւզ սէքսէն փարայա։
Քէօմիւր ատդուզ փարայա։
Հաթապ իքի պուչուգ փարայա։
Թալիպլէրի էօհտէսինտէ օլտուզունան ելթասընա թալիպ օլանլարըն մնդամմ սէրասքերի լէվազիսաթ տաիրէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր։

16 մարտ 1889 426
Նօ. 12 2—3

Աշխատակից Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԻՆԱՅ

AU CROISSANT Օ ԳՐՈՒԱՍԱՆ

94, Եբեքսէք Գալաթրբա, Վոյվոտայի դիմաց, 94 24

Օ Գրուասան վաճառատունը, քաջալերեալ հասարակութեան փոխեռանդնութենէն այցելելու համար իր ընդարձակ հաստատութիւնն, այս տարի բոլոր ջանք ի գործ դրած է, ամէնէն վայելուչ, ամէնէն հաստատ և ամէնէն գեղեցիկ հանդերձներն ունենալու համար։ Ամէնէն ածանի համար, Ֆրանսական և Լոնդրէյ գրեթէ ամէն ինչ որ գտած է ամէնէն աւելի նոր, սիրուն և վայելուչ։ Ամէնէն հաստատի համար, մասնաւոր կերպերով փորձել տուած է կերպասներն և հանդերձներու պատրաստութեան յանձնած այն կտորներն որոց հաստատութիւնն երաշխաւորեալ է։ Ամէնէն վայելուչի համար, իր գործարաններուն մէջ գործածած է Բարիզի ամէնէն նորաձեւ վարպետները։

Աւասրի ի վաճառ հանուած հանդերձներուն մէկ պզտիկ ցանկը։

	Ֆրանկ
Ռընէնլայդ, Ռուպէի կերպասով, խնամեալ կարուածք, վայելուչ ձև	38
Գիշերայ ճոխ բանդալոն, եէոդրա կարուածք և կարուածք	18
Ամբողջ զգեստ գորշ կամ չագանակագոյն, եէոդրա կարուածք	45, 50, 55
Ամբողջ զգեստ, ֆաշիոն ոզի-ռէզոն, հաստատութիւնն երաշխաւորեալ	25, 30, 35
Գիշերայ բարդալոնք, զանազան տեսակ, վայելուչ,	25, 30, 40, 45
Գիշերայ բանդալոնք սկսեալ 8 ֆրանքէն։	
Պանտոլ և ժիլէ Ռուպէի կերպասով, վայելուչ կարուածք,	34

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

96

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻԾ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԻ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,243,127
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐԻՈՅ 1,932,350

ՆՕՐԹՀՐԸՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,421,200
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐԻՈՅ 946,800

Ընկերութիւնքս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր դներով, և իրենց ցոյց տուած դրամական երաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար փիրենք ներկայացնել. նաև իրը ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչեւ ցարդ տուժած վնասներն 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼԻՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 — ՄԱՐԻԹԱՅՄ — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և գրամագրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գոմիսիոն խանի անկի նն երկաթէ կամրջին վրայ նեյոյ ռեստորանն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ Գ. Պոլսոյ Վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՇՐՔԱԴՐԱՄ

ԱՄԼԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՌԻՇԼԻԷՕԻ ԿԱՅԼԱԿՆԵՐ

Ափրոդիտեան գրգռիչ դեղ (մարգարտաձեւ լուծելի քսուխներով)

ՊՈՒԲԻԹՈՊԻ

Առաջնակարգ դեղագործ, մատակարար հիւանդանոցաց, Թամպիլէօ փողոց, Բարիզ

Կատարելագործեալ ՌԻՇԼԻԷՕԻ ԿԱՅԼԱԿՆԵՐԸ գերազանց դարման են ամէն վաղահաս սպառման պարագայի մէջ. Ճան ցուցած են իրը ծննդական զորութեանաց ամենէն հզօր զրգռիչները. բաց ասած իւր փրկարար ազդեցութիւնը ստամոքսի վրայ կարգաւորիչ շարքին մէջ կը դնէ զինքը։

ՌԻՇԼԻԷՕԻ ԿԱՅԼԱԿՆԵՐԸ ունեն վերաբերութիւն չուտին մինչեւ հիմա զօսքանուած ամէն գեղերուն հետ որք պասակեր են։

Ամիրիդիտեան այս նոր գեղը կը ներկայացնենք ընդհանուրին ուշադրութեան իրը դեղ մը որուն ազդեցութիւնն ապահով է և անվնասութիւնը բացարձակ։ [Կարգալ յայտարարութիւնը։]

Ի Թուրքիա ներկայացուցիչն է Ֆ. Պէլլիս, Ֆրնտրքլեան խան, Պոլիս։ Ի Կ. Պոլիս կեդրոնատեղիք են Գեղարանը Տէլլա Սուտա, Ֆ. Աբլաղ, Բրիտանական, Ֆիւշիւբեան եղբարք և Անատասիասէ ի Բեր. Թիթեօս, Տ. Աբէսթորիաէ և Ա. Գասդոբիասէ ի Գալաթիա. Տ. և Մ. Սեղիքի ի Պոլիս. Իգար եղբարք Իզմիր. Հ. Խիւ, ի Սելանիկ։ 237

MYRTOL du Dr LINARIX

1244 *Lauréat de la Faculté de Médecine de Paris*

Le MYRTOL LINARIX est présenté sous forme de Globules employés avec le plus grand succès contre les

AFFECTIONS CHRONIQUES DE LA POITRINE:
Rhumes, Bronchites, Catarrhe, Asthme avec Oppression et Palpitations.

Les GLOBULES DE MYRTOL LINARIX doivent être pris à la dose de 6 par jour : 2 le matin, 2 vers midi et 2 le soir.

Toutes les personnes qui prennent les VÉRITABLES GLOBULES DU Dr LINARIX *s'accordent à reconnaitre qu'elles respirent plus facilement.*

Exiger les Véritables Globules Linarix *de* CLIN & Cie, *de* PARIS, *que l'on peut se procurer chez les Droguistes et Pharmaciens.*

ՍԳՈՊԻ ՕՇԱՐԱԿ

(EMULSION SCOTT)

ՄՈՐԻՒ ՀԿԵՆ ՀԱՒՏԻՆԻ

Բարձ-ցիր ոգ ըստ Լ սորոյով

Պարբանական ձեռամբ Ս ՅԱՐԻՒ և ՊՈՒՄԻՆ, ի Նիւ-Եորք

Կարիք չունի ուտելիքի մասին

Մորիւ ունի հոմ իւղի բոլոր յատկութիւններն զատ, իրոֆոսֆիդներու յատկութիւնն ալ ունի

Կը բուժէ թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտաւութիւնները
Կը բուժէ մանուկներու տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց հազաստութիւնը

Բժիշկներն դիմուած է, սխալ չեմ ու հատ ուշն, գիւրամարս է, և ամենէն փափուկ ստամոքները կը տանին զայն, Կը վաճառուի գլխաւոր դեղավաճառաց և դեղագործաց քով։ Գործակատարք են Համիէր և Շիրէլ, Պոլիս։ 176

PAPIER WLINSI

ՎԼԻԷՆՍԻ թուղթին ահագին յաջողութեան պատճառն այն է թէ մարմնոյն բորբոքումները դուրս քաշելու յատկութիւնն ունի։ Առաջնակարգ բժիշկներ կը յանձնարարեն զայն ընդդէմ կուրծքի տկարութեանց։ Հարբուխ, Պրոնխիդ, Կոկորդի ցաւ, Ցօդացաւ։ Իւր գործածութիւն շատ պարզ և դիւրին է։ Կը բաւէ միայն անգամ մը մարմնոյն վրայ դնել։

J. Wislin & Cie. 31, Rue de Seine Paris

Կը գտնուի ամէն դեղատանց մէջ։
Պահանջել ՎԼԻԷՆՍԻ անունը։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՍԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՄՆՈՅՆ
Ն. ԲԱՆԷ. ԵՒ ԸՆԿ.

Մարմնոյս երեսները յատակիկոյ չոգենաւեր Սէնէրեան որ պիտի մեկնի ապրիլ 1ին։

Նաւագնացներ, որոնք որոշեցեր են նաւագնացնել, ուզեն որոշեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմեն գործակատար
ԻՆԵՆՈՒԹԻ ԲԷՊՈՒԼ
Թիւ 17-18 Քիւչիւք Միւլլի
1806 Մահմանէ փողոց, Թիւ 18

ՖԷՐՆԷԳ-ՊՐԱՆԴԱ.

Մասնագիտութիւն Միլանի Պրանգա եղբարց
Մատակարարք Իտալիոյ Արքայական Տան

Վան տարուան յաջողութիւն Իտալիա, Ամերիկա, ի Չիգկասան, Հարաւեալ և Հարաւ պատ. — Շրջագրամ 1885ի Ան վերայի · 1884ի Թուրինի, 1883ի Նիսի, 1882 ի Միլանի, 1888ի Մելպուրնի և Պրուսելի, 1879ի Միանէյի, 1878ի Բարիզի, 1876ի Ֆիլատելֆիոյ, 1873ի Վիեննայի մեջ ազգային ցուցահանդէսներուն մէջ։

ՖԷՐՆԷԳ-ՊՐԱՆԴԱ առողջապահական ամենէն ծանօթ պիտդրն է։ — Շատ բժիշկներ կը յանձնարարուի իր զուարճական դարման ճաշակային երշիկներու տեսակներու, ստամոքսի հիւանդութեանց և քոյլերայի։

ՖԷՐՆԷԳ-ՊՐԱՆԴԱՆ կը դիւրացնէ մարսողութիւնը, կը հանդարտեցնէ ծարաւը, կը գրգռէ ախորժակը, կը բուժէ գլխու ցաւը դլխու պտոյտ, ջղային ցաւեր, և մելամաղձութիւնը։

Այս ըմպելիքը, բոլոր ծանօթ պիտդրներէն և ամէնէնէն գերազանց, կ'առնուի ամէն օր ճաշէն առաջ իրը ախորժարար։ Հաշէն յետոյ, ազդու մարսողական է։ Կարելի է խառնել զայն վերմութի, գինիի, Սելցի ջրոյ և խաշնեղէի հետ։

ՖԷՐՆԷԳ-ՊՐԱՆԴԱՆ, ինչպէս և նոյն տան վերմութը, կը գտնուի գլխաւոր անուշարարաց, Նրպարավաճառաց և գինեվաճառաց քով։ 381 4—17

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՑԻՇԵՑԷՔ

Եթէ կ'ուզէք ընտիր և լաւ տեսակէ ապրանքներ ունենալ, դիմեցէք ի վաճառատունն

ԷՏՄՈՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ
(Հիմնեալ 1854ին)

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՄԹԵՐԱՆՈՅՆ ի մայրաքաղաքիս, որ խիստ չափաւոր դներով առաջնակարգ ապրանքներ միայն կը վաճառէ։

Ամեն շաբաթ նոր ապրանքներ կ'ստացուին հոն, ոսկի, ծիր, կրաւատ, պանիր, պանդիսատ, գարեջուր, գինի, ոգելից ըմպելիք, հոտաւետ նշխարներ, դեղեր, գեղական պատրաստութիւններ, արգելուլ դեղեր, և այլն և այլն։

Պ. Գարուանա յանձն կ'առնու անմիջապէս զրկանատեսերոյ ապարել և բերել տալ յանախորդի մը ուզած ապրանքներն և դրամագրարներն։

Դիմեցէք հասցէն
ԷՏՄՈՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՅՆ
95 և 97, Ֆիւրքիւք Գալատրրոյ, Վոյվոտա, Կայարան Գալատաւէյիոյ, Ղալաթիա-Շէշլի, Ղալաթիա։ 231

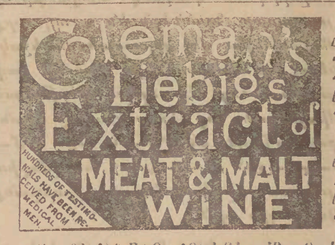

ԳՈԼԻՄԻՆԻ ԳԻՆԻՆ հեղուստամ և կազդուրիչ ըմպելի մ'է, բաղկացեալ Բորդոյի գինիէ, Լիէպիգի մսի հիւթէ և Մալթի հիւթէ, կազմելով այդպէս անուշանոյշ, զօրաւոր և գրգռիչ խառնուրդ մը, որ թէ առանձին թէ անկար մարդոց համար լաւ է հաւասարապէս։

Բժշկական հմտագրանին հաւանած է նոյա և բազմաթիւ նշանաւոր բժիշկներէ յանձնարարեալ է։ ՀԱԶՈՒՄԻ ԱՒՆԵԼԻ ԲԺԻՇԿ գրած են իրենց վկայութիւններն։ Այս կը թարգմանենք վկայութիւնն առաջիր

Թ. ՐԷՃԻՆԱԼՏ ՀՈՒԼՄ
Մ. Բ. Ս. Ս. Լ. Լ. Մ. Բ. Ս. Բ. Ճ.ԵՒ ԸՆԿ.

26, Լորն Բրատ և 24 Համիլդրն Ռգաէ.ԷՐ

Պրէնհիտ, 2 սեպտեմբեր 1888

Պարոնայք — Ի նկատ առնելով խարդախ մրցման մը համար գլխաւոր լուսերը, կը փափաքիմ յայտնապէս գրուցել ձեզ թէ որչափ գոհ եմ ձեր Մսի և Մալթի պատրաստութենէն. Քանի քանի անգամներ տեսած եմ որ առանձնապէս ազդեցութիւն ունի հիւանդութեանց վրայ որոց համար պատուիրած եմ դայն, և ինչ ինչ պարագայից մէջ ձեռք բերած եմ հրաշալի արդիւնքներ զրոս պարզ գինեն (առանց մսոյի) չպիտի կրնար տալ։

Կը գտնուիք, և այլն և այլն

Թ. ՐԷՃԻՆԱԼՏ ՀՈՒԼՄ

Ի վերջոյ, մայրաքաղաքիս գլխաւոր բժիշկը ներմանպէս յանձնարարած են զայն։

Հարցնել ԳՈԼԻՄԻՆԻ ԳԻՆԻՆ Լիէպիգի մսի և Մալթի խառնուրդով, գրուշանալ կեղծերէն։

Դիմեցէք ստորագրեալին, միայն գործակալ ի Թուրքիա Դոյիման և ընկերութեան գործարանին

Ս. Ճորճ Նորուիչ և Լոնտոն։

ԷՏՄՈՆՏ ԳԱՐՈՒԱՆԱ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԹԵՐԱՆՈՅ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ, պահանջեցէք քով, կայարան Ղալաթիա-Շէշլի Թրամուէյիոյ Թիւ 95 և 97, Ղալաթիա 80

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

THE MUTUAL ACCIDENT ASSOCIATION LIMITED
ԱՐԿԱԾԻ ՀԱՄԱՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Երաշխաւորեալ դրամագլուխ 100000 անգլ. ոսկի ամբողջ. ստորագրուած

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՄՈՒՐՀԱԿԻՐ

Տարեկան 4 ոսկով գլուխմ մը կ'ապահովէ 1000 ոսկի, Մահուան կամ Մշտական և բացարձակ անկարողութեան պարագայի մէջ։
333 ոսկի, Մշտական և մասնական անկարողութեան պարագայի մէջ։
Շաբաթական 6 ոսկի, առժամեայ անկարողութեան պարագայի մէջ, թէ՛ ամբողջական և թէ՛ մասնական։

GLASGOW & LONDON ԿԱՌԱՎՈՒՆ ԷՆՏ ԼԸՆՏՐՆ

Դրամագլուխ 300,000 Անգլիական ոսկի

Թուրքիոյ համար ընդհանուր գործակալք ՀՈՒՊՄԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿ.
(171) Պոլիս, Սուլթան Համամ, Սայտիկ խան, Թիւ 13, 14, 15

ԱՐԻՒՆՔ ԿԵԱՆՔ Ի

ԱՐԵԱՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄ Ի ՀԵՌՆ

ROB LEGHAUX և, ԹՈՏԵՐՈՒ ՀԻՒԹՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

Բուսական ազդու եւ անբաղդատելի մաքրիչ դեղ.

Գրէստոնի եւ կարմիր Սարսապեւոյի խառնուրդ ներքինի

Բուսական արտադրութիւն, առանց սնդիկի, շրջելով կեդրոնացեալ մանաւոր գործիքներու մէջ։ ՌՕԲ ԼԵՇՕՆ, բոլոր երկաթախառն ջուրերէն եւ Մորիւ ձկան իւղէն աւելի ազդեցիկ, այժ եւ գոյն կուտայ տկար տղայոց եւ անարիւն կանանց, կը կազդուրէ ապաքինողներն եւ. ծերունիները. կը զօրացնէ, կը վերականգնէ արիւնը, եւ բնական կամ սառնական բոլոր անմարդութիւնները Ջղերով, շուտով կը բուժէ «Վէրքերը, եռքերը, մորթի հիւանդութիւնները, կապուտ հազը, ընդարձակութիւնը, կամրն ուռուցիքն եւ այլն։

Կեղծերէն զգուշանալու համար ամէն շիշերու վրայ փնտռել ԻՒՆԻՕՆ ՏԷ ՖԱՊՊԻԹԱՆ երաշխաւորութեան ինքնի եւ այս ստորագրութիւնը

ԶԻՒԼԱՒՔ կը գրկուի կարի հետաքրքրաշարժ տետրակ մը (35դ տպագրութիւն) ՌՕԲ ԼԵՇՕՆ մէջեղանս ԱՒԵՆ ՆԵՐԱՆՈՐՈԳՄԱՆ վրայ։

Գրատ, գեղարան Մարկոս Լաղը, Սենդ-Քաթերին փողոց, 164, Գրատ։

Նոյն գեղատան մէջ. ԲՈՒՐԱՆ ԱՆԴԻՒ-ՏԱՊԻՆԻՕՂ ԼԵՇՕ Մորթի հիւանդութեանց բուժման համար։

Կ. Գալաթիոյ մէջ. կեդրոնատեղիքն են Ֆիւշիւբեան եղբարք, Բերա եւ Գալաթիա. Քասաբեան, 13, Պահնէ Գաղ. և Գ. Վանտիմեան եւ ընկ. 14 Մուլիման Համամ։ Ի Բերա Քանուլաք եղբարք, Մեծ փողոց, 247. Ն. Թէոդորիտես, Մեծ փողոց, 244. Էլոյեն Տէլլասուտա, Մեծ փողոց, 318։ 1696

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԴԵՂՕՐԷԻՑ

Ժ. ԱԼԷՔԵԱՆ

ՄԱՏԱԿԱՐԱՐ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԾՈՎԱՑԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Երրորդ տարին ի վեր վաճառատունս փոխադրած եմ Եէնի Ճամիէն Պահէճ Գարու ճէրայ պէյ խանի տակ թիւ 2 մեծարանոցս։ Այն վիճակին մէջ վաճառատունս իւր դասակարգին մէջ առաջին կարգի եւ ամենաճոխ վաճառատուն մը ընելու համար ամէն ջանք եւ զոհողութիւն չեմ խնայած։ Դիմողը խիստ գոհ պիտի մնան վաճառաց մաքրութենէն եւ գներու չափաւորութենէն։ Կը գտնուի Գաղղիոյ, Անգղլիոյ եւ Գերմանիոյ հռչակաւոր տանց դեղօրայք, մեծ քանակութեամբ Լօնպառտայի եւ Բիւլեմիլէի սիւրմամ որ բինեն, Նորմիկիոյ զուտ ձկան իւղ, Գաղղիական եւ Անգղիական պատրաստ դեղօրայք (Spécialité), վարժարանաց համար քիմիական գործիքներ, որք իրենց տեսակին շատութեամբ բոլոր Պոլսոյ մէջ գտնուածները կը գերազանցեն, ասիերիներու եւ կարմանոբլասմիի համար պէտք եղած գործիքներ եւ դեղեր, Քանեաքի հմամաւոր տանց բոնեաքներ, Պորտոյի եւ Մալակայի գինիներ, մեծ քանակութեամբ Եւրոպական հանքային ջուրեր, Ծուլիշներու համար նիբել եւ անթիմոն, վիրաբուժական բաւական վերաբերեալ ամէն տեսակ գործիք, դեղարանաց մէջ գործածելի պիտոյք, պարոյ չիշեր որք մեծ քանակութեամբ կը ծախուին, հականէիական (Anticeptique)ի մէջեստով պատրաստուած Լիսթէրի բանկիներ, եւ այլն եւ այլն։

Ամեն կողմէ յանձնարարութիւնք կընդունուին եւ ուզողին կը ղրկուին. մեծ հոգ եւ խնամք կը տարուի հեռաւոր տեղեր երթալիք ապրանաց պատեղման, ինչպէս յանախորդաց փորձով տեսած են։

Վաճառատանս մէջ կը գտնուի Եւրոպայէն յատկապէս բերուած ծառոց պատուաստի համար պատրաստ խիս (մաճուն) որ մեծ ծառայութիւն կ'ընծայէ պարտիզպանաց եւ պարտիզպուհեաց։ 1669

ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ԶՈՒՏ ՔԱՔԱՕՆ

Ընդհանրապէս ճանչցուած է քրաքաներուն ամենէն ախորժահամն և լաւագոյնը։

Ի նկատ առնելով իւր ընտիր տեսակը, ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ԶՈՒՏ ՔԱՔԱՕՆ, թէպէտ ըստ երեւոյթին աւելի սուղ, իրօք աւելի ածան քան այսօրինակ ուրիշ պատրաստութիւններ, այնպէս որ ՎԱՆ ՀՈՒԴԷՆԻ ԶՈՒՏ ՔԱՔԱՕԻ մէկ բաժակը՝ բաժակ մը թէյէ կամ խանդէէ աւելի չարժէր. այլ որովհետեւ այս քաքաօն դերազանցապէս սնունդաւոր և դիւրամարս ըմպելի մ'է, իւր ծախսն իրօք չատ աւելի նուազ է։

Կը գտնուի մեծ դեղավաճառաց, նպարավաճառաց և անուշարարաց քով, թիթեղեայ տուփերու մէջ ½, ¼ և ⅛ քիլոկրամ։ 49

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

1686

1889 ՄԱՐՏ 4 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ ՄԻՆՉԵՒ ՅՆՈՐԻՆԱԼԻԹԻՒՆ

Վոսֆորէն Ելնող շրջիկաներ

12 30 Վանիք · Զէնկէլ · Պէյլէր · Գուզկ · Գապաթ ·
12 30 Եէնիմ. Մեզզ · Պէշիւքտա · Թարպ · Պէյգօզ Բաշչաղ · Զուպ · Գանդ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք · Զէնկէլ · Պէյ · Գուզ ·
12 30 Արնավ · Գուրուչ · Օրթաք · Պէշիք ·
1 — Եէնիմ. Մեզ · Պէշիւք · Թարպ · Եէնիք · Աթէն · Մրիկ · Ր · Հիսար Պէպէք Արնավ · Գուրուչ · Օրթ · Պէշիքթաշ
2 — Եէնիմ. Մեզարպ · Պէշիւքտէրէ Թարպ · Եէնիք · Մրիկ · Ր · Հիսար Պէպէք Արնավ · Գուրուչ · Օրթա · Պէշիք ·
2 30 Գանտ. Վանիք · Զէնկէլ · Պէյլէրպ · Գուզկ · Իւսկ ·
3 — Ր. Ա. Գապաթ Մեզզ · Պէյտ · Թարպ · Պէյգօզ Բաշչաղ · Զուպ · Գանդ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք · Զէնկ · Պէյլ · Գուզկ · Իւսկ ·
3 — Եէնիմ. Մեզզ · Պէշիւք · Թարպ · Եէնիք · Աթէն · Մրիկ · Պէյտ. Ր · Հիսար Պէպէք Արնավ · Գուրուչ · Օրթ · Պէշիքթաշ
4 30 Եէնիմ. Մեզզ · Պէշիւքտ · Թարպ, Եէնիք · Աթէն · Մրիկ · Պէյտ. Ր · Հիսար Պէպէք Արնավ · Գուրուչ · Օրթ · Պէշիք ·
4 30 Պէյգօզ · Բաշչաղ · Զուպ · Գանդ. Ա. Հիսար Գանտ. Վանիք · Զէնկ · Պէյլ · Գուզկ · Պէշիք ·
6 15 Եէնիմ · Մեզարպ · Պէշիւքտ · Թարպ. Եէնիք. Աթէն. Մրիկ · Պէյտ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնավ · Գուր · Օրթ · Պէշիքթաշ
7 — Եէնիմ· Մեզարպ, Պէշիւք · Թարպաղ · Պէյգ · Բաշչաղ · Եէնիք · Մրիկ · Գանդրճ. Ր. Ա. Հիսար սար Գանտիլ · Արնավ · Զէնկէլ · Պէյլ · Օրթ · Գուզկ · Պէշիք · Իւսկ ·
8 30 Ա. Գապ. Մեզարպ. Պէյիւք. Թարպաղ. Եէնիք · Աթէնիա Մրիկեան Ր · Հիսար Պէպէք · Արնավ · Գուրուչ · Օրթաք · Պէշիկ ·
9 — Պէշիւք. Թարպ Պէյգօզ. Բաշչ · Զուպ · Գանդ · Ա · Հիսար Գանտ. Վանիք. Զէնկ · Պէյլ · Գուզկ · Իւսկ ·
10 — Մեզզ · Պէշիւքտ. Թարպ. Եէնիք · Մրիկ · Ր · Հիսար Արնավ · Օրթ · Պէշիք ·

Կոստանդնուպոլսոյ դիմող շրջիկաներ

1 15 Պէշիք · Օրթ · Արնավ · Ր · Հիսար Պոյտ · Եէնիկ Թարպ · Պէյգ · Մեզզ · Եէնիմ.
2 30 Պէշիք · Օրթ · Գուզ · Արնավ · Պէպէք Ր · Հիսար Մրիկ · Եէնիք · Թարպ · Պէյգ · Մեզզ Եէնիմ
3 — Իւսկ · Գուզկ · Պէյլ · Զէնկ · Վանիք · Գանտ Ա · Հիսար Գանդ · Զուզ · Բաշչ · Պէյգ Թարպաղ · Պէյ · Մեզարպ · Եէնիմ.
3 30 Գապաթ · Իւսկ · Պէշիք · Գուզկ · Օրթ · Պէյլ · Զէնկէլ · Արնավ · Գանտ · Ա. և Ր · Հիսար Գանդրճ · Մրիկ · Եէնիք · Բաշչաղ · Պէյգ Թարպաղ · Պէյիւք · Մեզարպ · Եէնիմ.
4 30 Պէշիք · Օրթ · Գուզ · Աշնավ · Ր · Հիսար Պոյտ · Աթէն · Եէնիք · Թարպ · Պէյիւք · Մեզզ Եէնիմ ·
6 — Գապաթ · Իւսկ · Պէշիք · Գուզկ · Օրթաք · Արնավ Պէպէք Ր · Հիսար Մրիկ · Եէնիք · Պէյգօզ Թարպ · Պէյ · Մեզարպ · Ր. և Ա. Գաղաղ
7 — Պէշիք · Իւսկ · Գուզկուշնճ Օրթաք · Պէյլէր · Զէնկէլ · Արնավ · Գանտ · Ա. և Ր · Հիսար Մրիկ · Եէնիք · Թարպ · Պէյիւքտ ·
8 30 Պէշիք · Օրթ · Գուզ · Արնավ · Պէպէք Ր · Հիսար Մրիկ · Եէն · Թարպ · Պէյ Մեզ ·
9 30 Պէշիք · Գուզկ · Օրթ · Պէյլէպ · Զէնկ · Արնավ · Պէպէք
10 5 Գապ · Գուզկ · Պէյլէր · Զէնկ · Վանիք · Գանտ · Ա. Հիսար Գանդրճ. Զուպ · Բաշչաղ · Պէյգ · Թարպ · Մեզ · Ր. և Ա. Գաղաղ ·
10 15 Պէշիք · Օրթաք · Գուրուչ · Արնավ · Պէպէք Ր. Հիսար Պոյտ. Աթէն · Եէնիք · Թարպաղ · Պէյիւք · Մեզարպ · Եէնիմ.
11 — Պէշիք · Օրթաք · Գուրուչ · Արնավ · Պէպէք Ր · Հիսար Մրիկեան Եէնիք · Թարպաղ · Պէյիւք · Մեզարպ · Եէնիմ.
11 — Գուզկ · Պէյլէր · Զէնկ · Վանիք · Գանտ · Ա. Հիսար Գանդրճ. Զուպ · Բաշչաղ · Պէյգ
11 30 Պէշիք · Գուզկ · Օրթ · Պէյլէր · Զէնկ · Վանիք
12 — Պէշիք · Օրթ · Գուր · Արնավ · Պէպէք